

Riksdagens
bankfullmäktiges
berättelse
2001

Helsingfors 2002

B 4/2002 rd

**RIKSDAGENS
BANKFULLMÄKTIGES BERÄTTELSE
2001**

*

**TILL
RIKSDAGEN**

HELSINGFORS 2002

ISSN 1237-4342

EDITA PRIMA AB, HELSINGFORS 2002

I N N E H Å L L

	Sida		Sida
EUROPEISKA CENTRAL- BANKENS PENNINGPOLITIK OCH DEN FINLÄNDSKA EKONOMIN	5	Bankerna	23
Den ekonomiska utvecklingen och penning- politiken	5	<i>Strukturella förändringar i bankverk- samheten</i>	23
Den internationella konjunkturnedgången	5	<i>Bankernas lönsamhet</i>	24
Lättare penningpolitik i Förenta staterna och euroområdet	7	Värdepappersmarknaden	24
Penningpolitiken och prisstabiliteten i euroområdet	8	Utveckling av reglering och tillsyn	25
Penningmängdstillväxten tilltog mot slutet av året	10	<i>Internationell reglering och tillsyn</i>	25
Förändringar i marknadsräntorna och realräntorna	11	<i>Regleringen och tillsynen i Finland</i>	25
Utvecklingen av eurons externa värde	11	Betalningssystemen	26
Eurosystemets penningpolitiska operationer	12	Allmän övervakning	26
Oförändrat system för belåning av värdepapper i Eurosystemet	13	<i>Betalningssystemen</i>	26
De offentliga finanserna i euroländerna ...	14	Förmedling av massbetalningar i EU- och euroområdet	27
Den ekonomiska utvecklingen i Finland ..	15	Internationella rekommendationer, EU-direktiv och nationell lagstiftning 2001	27
<i>Tillväxten mattades av</i>	15	Betalningsmedelsförsörjningen och kontantutbytet	28
<i>Inflationen dämpades när oljepriset sjönk</i>	16	Penningförsörjningssystemet	
<i>Utlåningstillväxten var fortsatt snabb</i>	16	omorganiserades	28
<i>Exporten gick ned</i>	17	Beloppet utelöpande sedlar och mynt minskade	28
<i>Industriproduktionen var fortsatt stor trots den långsammare tillväxten</i>	17	Sedelströmmarna minskade	29
<i>Investeringsökningen och tillväxten i den privata konsumtionen avmattades</i>	18	Myntbeställningarna minskade, inlämningarna ökade betydligt	30
<i>Sysselsättning och arbetslöshet</i>	19	De gemensamma ramarna för kontantutbytet preciserades	30
<i>Utvecklingen av de offentliga finanserna</i>	20	Förberedelserna för kontantutbytet slutfördes	31
<i>Överskottet i bytesbalansen krympte men var fortsättningsvis betydande</i>	21	Tillverkningen och förhandstilldelningen av eurosedlar och euromynt gick planenligt	31
<i>Den gemensamma penningpolitiken i euroområdet och utmaningarna för den ekonomiska politiken i Finland</i>	22	Införandet av eurosedlar och euromynt lyckades utmärkt, inlämningen av sedlar och mynt i mark gick planenligt .	32
Finansmarknaden	22	Förvaltningen av valutareserven	33
Finlands Banks finansmarknadsuppgifter	22	Europeiska centralbankens valutareserv ..	33
Utvecklingen på den internationella finans- marknaden 2001	23	Finlands Banks valutareserv	33

	Sida		Sida
Internationell verksamhet	34	FINLANDS BANKS FÖRVALTNING OCH ÄRENDEN HANDLAGDA AV BANKFULLMÄKTIGE	49
Finlands Bank som en del av Europeiska centralbankssystemet	34	Inledning	49
Övrig EU-verksamhet	36	Utgivning av eurosedlar och euromynt	50
Internationella valutafonden	37	Administrationn	50
Övrig internationell verksamhet	39	Direktionen	51
Bokslut	40	Bankfullmäktiges sammansättning	52
Balansräkning	40	Revisorer	52
Resultaträkning	42	Revisionen	52
Bokslutsbilagor	43	Verksamhetsberättelse om E.J. Längmans fonder	53
Kommentarer till bokslutet	45	FINANSINSPEKTIONEN	54
Kommentarer till balansräkning	46		
Kommentarer till resultaträkningen	47		

Siffrorna i berättelsen baserar sig på
de uppgifter som fanns tillgängliga i
februari 2002.

EUROPEISKA CENTRALBANKENS PENNINGPOLITIK OCH DEN FINLÄNDSKA EKONOMIN

Den ekonomiska utvecklingen och penningpolitiken

Den internationella konjunkturedgången

Den världsekonomiska utvecklingen försvagades klart från och med första hälften av 2001. Förändringen var betydande särskilt jämfört med året innan. År 2000 hade tillväxten varit stark nästan överallt; Förenta staternas långvariga högkonjunktur kulminerade, och också i euroområdet var tillväxttakten, 3,4 %, snabbare än på över ett decennium. I Finland växte totalproduktionen med närmare 6 % och exporttillväxten var rekordartad. Under 2001 försämrades läget snabbt. Tillväxten började först avta i Förenta staterna mot slutet av 2000. Under 2001 drabbades förutom Förenta staterna även Japan och EU-länderna, inklusive Sverige och Finland, av en avtagande tillväxt. I euroområdet minskade den ekonomiska tillväxten till ca 1½ %.

Tecken på att konjunkturerna höll på att vända i Förenta staterna hade synts redan hösten 2000 och konjunkturläget i världens största ekonomi försämrades stadigt mot slutet av 2001. Från Förenta staterna spred sig recessionen till andra länder dels genom världshandeln, dels via den globaliserade kapitalmarknaden. Nästan alla länder fick samtidigt uppleva börsfall. Framför allt rasade IKT-aktierna som tidigare stigit kraftigt. Också företagens lönsamhet försvagades samtidigt i de flesta industriländer. Detta berodde delvis på att de stora företagen numera är verksamma i både Europa och Nordamerika.

Effekterna av den ekonomiska avmattningen i Förenta staterna avspeglades direkt i flera av Asiens tillväxtekonomier, som är starkt beroende av den amerikanska efterfrågan. Konjunkturutsikterna för dessa länder fördystrades framför allt på grund av den avsevärt minskade efterfrågan på de för dem viktiga IKT-produkterna. Också den begynnande tillväxten i Japan avstannade och övergick i produktionsminskning.

Trots den globala integrationen av kapitalmarknaderna hade recessionen i Förenta stater-

na inte särskilt stora återverkningar på Europa 2001. Detta berodde på att exporten till Förenta staterna utgör en tämligen liten del av euroområdets totalproduktion, och därför kan inte ens en betydande minskning av exporten orsaka några större förändringar i tillväxttakten i euroområdet. Av den anledningen förutspådde de flesta konjunkturinstitut i början av året att konjunkturedgången i Förenta staterna skulle ha endast obetydlig inverkan på tillväxten i euroområdet. Så skedde också delvis. Handelsbalansen i euroområdet försvagades inte och inte heller rasade exporten. Trots detta avmattades tillväxten i euroområdet märkbart under 2001 – relativt sett dock mindre än i Förenta staterna.

Tabell 1. BNP-tillväxt

	1999 %	2000 %	2001*	För- ändring 2001/2000* procent- enheter
Förenta staterna	4,1	4,1	1,1	-3
Euroområdet	2,6	3,4	1,5	-2
Japan	0,8	2,2	-0,2	-2
Sverige	4,1	3,6	1,3	-2½
Finland	4,0	5,6	0,7	-5

* Prognos eller preliminär uppgift.

Källa: ECB.

I Förenta staterna och Japan avstannade den ekonomiska tillväxten nästan helt under 2001, medan produktionsökningen i euroområdet halverades från året innan till omkring 1½ %. Den samtidiga avmattningen av produktionstillväxten i alla industriländer fick kraftigt genomslag på hela världsekonomin och tillväxtekonomiernas exportutsikter (tabell 1).

De stora företagen i Förenta staterna och Europa minskade sina investeringar och varslade om uppsägningar. För de flesta företagen försvagades lönsamheten. I Förenta staterna återspeg-

lades detta också i en klar ökning av arbetslösheten. I euroområdet och i Finland fortsatte arbetslösheten däremot att minska under 2001, om än långsammare mot slutet av året. Det förefaller som om euroområdet och Finland under 2001 inte drabbades av någon egentlig recession utan endast av långsammare tillväxt.

De direkta effekterna av recessionen i Förenta staterna på euroområdets ekonomi blev inte särskilt stora eftersom exporten till Förenta staterna utgör endast omkring 2,5 % av euroområdets totalproduktion. För Finlands del är exportsiffran något högre, men någon väsentlig skillnad är det inte fråga om. Därför kan avmattningen av tillväxten i euroländerna inte förklaras av minskad export på grund av recessionen i Förenta staterna. I själva verket minskade exporten i euroområdet inte under 2001 – endast tillväxttakten i exporten avtog. Den lägre exporttillväxten kompenseras emellertid av en i motsvarande mån lägre importtillväxt. Den sammanlagda effekten av dessa förändringar på tillväxten i euroländerna var rentav svagt positiv: överskottet i handels-

balansen ökade jämfört med året innan och bytesbalansen som varit svagt på minus började visa ett litet överskott.

För tillväxten i euroområdet hade den långsammare ökningen i den inhemska efterfrågan, och framför allt i den privata konsumtionen och investeringarna minst lika stor betydelse som avmattningen i Förenta staterna. Den vikande efterfrågan kunde framför allt skönjas i investeringarna. Trots den förbättrade BNP-utvecklingen avtog ökningen i den privata konsumtionen mera i euroområdet än i Förenta staterna. År 2001 bars tillväxten i euroområdet fortfarande upp av exportefterfrågan; den svaga tillväxten i Förenta staterna var däremot helt och hållet beroende av ökningen i den privata konsumtionen (tabell 2). Man kan därför dra den slutsatsen att avmattningen i euroområdet till största delen orsakades av interna faktorer: avtagande tillväxt i den inhemska efterfrågan – den privata konsumtionen och investeringarna. Förändringen avspeglades bl.a. i att tillväxttakten för detaljhandeln i euroområdet blev långsammare.

Tabell 2. BNP och dess användning i euroområdet; årlig procentuell förändring

	1996	1997	1998	1999	2000	2001*
BNP	1,4	2,3	2,9	2,6	3,4	1,8
Privat konsumtion	1,6	1,6	3,0	3,2	2,5	1,9
Investeringar	1,2	2,3	5,1	5,4	4,3	-0,1
Offentlig konsumtion	1,7	1,3	1,2	2,2	1,9	2,0
Export	4,5	10,4	7,3	5,2	11,9	4,9
Import	3,2	9,0	10,0	7,2	10,7	3,3

* Medeltal av de tre första kvartalen.

Källa: ECB.

Tillväxten i euroområdet började mattas av redan under andra halvåret 2000 då ökningen i den inhemska efterfrågan avtog bland annat till följd av den svagare realinkomstutvecklingen på grund av tillfälligt ökad inflation. Trots den lägre

tillväxten fortsatte den sedan några år sjunkande arbetslösheten att minska på årsnivå. I det avseendet avvek utvecklingen i euroområdet tydligt från utvecklingen i Förenta staterna, där arbetslösheten klart började öka 2001 (tabell 3).

Tabell 3. Arbetslösheten i euroområdet och i Förenta staterna, %

	1996	1997	1998	1999	2000	2001*
Euroområdet	11,6	11,4	10,7	9,7	8,8	8,3
Förenta staterna	5,4	5,0	4,5	4,2	4,0	4,8

* Preliminär uppgift.

Källa: ECB.

Den mest sannolika förklaringen till att den inhemska efterfrågan försvagades i euroområdet 2001 är ECB:s penningpolitiska åtstramning ett år tidigare. Både i Förenta staterna och i Europa höjde centralbankerna räntenivån betydligt i flera omgångar vid årsskiftet 1999/00 (tabell 4). Syftet var att minska inflationstrycket genom att dämpa tillväxten av den inhemska efterfrågan. Detta var nödvändigt framför allt i Förenta staterna där de brant stigande börskurserna, den privata sektorns fortsatta skuldsättning och det stora bytesbalansunderskottet i kombination med allt högre inflationstakt hotade den ekonomiska stabiliteten.

I euroområdet fanns det inte lika klara skäl att strama åt penningpolitiken. Inflationen hade visserligen börjat accelerera i slutet av 1999 men främst på grund av att importpriserna steg kraftigt som en följd av uppgången i oljepriset och eurons försvagade kurs. I euroområdet fanns det däremot endast få tendenser till ökad hemmamarknadsinflationen eller överhettning av ekonomin. ECB höjde ändå räntorna med närmare två procentenheter 2000.

Tabell 4. Tre månaders penningmarknadsräntor, årsgenomsnitt, %

	1998	1999	2000	2001	28.12.2001
Euroområdet	3,83	2,96	4,40	4,26	3,29
Förenta staterna	5,57	5,42	6,53	3,78	1,90
Japan	0,66	0,22	0,28	0,15	0,10

Källa: ECB.

I allmänhet anses förändringar i penningpolitiken påverka realekonomin, dvs. sparandet och investeringarna, med ungefär ett års eftersläpning. Detta ser ut att vara fallet med utvecklingen av den privata efterfrågan i såväl Förenta staterna som euroländerna; särskilt investeringsökningen började klart avta ungefär ett år efter räntehöjningarna under första hälften av 2001. Överraskande är kanske att redan en relativt liten ränteuppgång på bara knappt två procentenheter med en historiskt låg räntenivå föreföll tillräcklig för att dämpa efterfrågan oväntat effektivt. Av avgörande betydelse var sannolikt också att aktiemarknadernas och investerarnas förväntningar samtidigt minskade.

Av de stora euroländerna var Tyskland det land där tillväxten dämpades mest under början av 2001. Nedgången berodde framför allt på kännbart lägre investeringar på grund av att

byggnadsverksamheten minskade. Trots att den avtagande tillväxten inföll samtidigt som avmattningen i Förenta staterna berodde Tysklands problem inte i första hand på exportsvårigheter. I Frankrike, Italien och Spanien var tillväxten under 2001 endast en aning långsammare än året innan. Av de mindre euroländerna hade Finland den kraftigaste uppbromsningen av tillväxten.

Lättare penningpolitik i Förenta staterna och euroområdet

Förenta staternas penningpolitik reagerade snabbare och kraftigare än ECB:s penningpolitik på de försvagade ekonomiska utsikterna. Förenta staternas centralbank Federal Reserve lättade på penningpolitiken genast i början av 2001. ECB ändrade sin räntepolitik först flera månader senare. I maj 2001 beslutade ECB-rådet att sänka den lägsta anbudsräntan på Eurosystemets huvudsakliga refinansieringstransaktioner med 0,25 procentenheter till 4,50 %. Märkbare sänktes räntenivån först efter terrorattacker mot Förenta staterna den 11 september.

Federal Reserves räntepolitik kan karakteriseras till och med som aggressiv; bankens styrräntor sänktes 2001 med sammanlagt över fyra procentenheter. Genom att lätta på penningpolitiken försökte Federal Reserve öppet bidra till den ekonomiska tillväxten. Federal Reserve ställde sig också positiv till Bushadministrationens planer på skattelättnader, dvs. till försöket att stimulera ekonomin med hjälp av en expansiv finanspolitik. Tack vare stora räntesänkningar och en stimulerande finanspolitik fortsatte den privata konsumtionen att öka kraftigt i Förenta staterna under hela 2001 och en minskning av totalproduktionen kunde undvikas.

Det anses allmänt att recessionen i Förenta staterna orsakades av företagens och hushållens skuldsättning och övervärderade börskurser. För att balansera skuldsättningen måste företagen minska sina investeringar och hushållen sin konsumtion. När så sker avtar tillväxten och produktionen kan till och med minska, vilket var fallet i Finland och Sverige i början av 1990-talet. Övervärderingen av börskurserna korrigerades delvis i Förenta staterna redan 2000, då kurserna sjönk med i genomsnitt omkring 20 %. Nedgången innebar att de privata tillgångarna minskade och att företagens egetkapitalfinansiering försvårades, vilket bidrog till att dra ned investeringarna.

I euroområdet var de ekonomisk-politiska reaktionerna måttfullare och kan i efterhand be-

traktas som otillräckliga och alltför långsamma. ECB höll sig till sitt prisstabilitetsmål och ansåg att banken varken kan eller bör försöka stimulera efterfrågan eller upprätthålla tillväxten med hjälp av penningpolitiken. I sin penningpolitik fokuserar ECB enbart på prisstabilitet. Följaktligen hindrade inflationstrycket, som främst berodde på importprisuppgången och som redan i sig minskade efterfrågan, en snabbare sänkning av räntorna i euroområdet.

Också ECB:s penningmängdsmål, dvs. referensvärdet $4\frac{1}{2}\%$ för tillväxten i det breda penningmängdsmåttet M3 begränsade penningpolitikens handlingsutrymme. M3-tillväxten tolkas ofta som en riskfaktor som genererar ett potentiellt pristryck och måste tas på allvar. Trots den avtagande produktionstillväxten överskred M3-tillväxten under senare hälften av 2001 fortlöpande referensvärdet, vilket för sin del stödde ECB:s återhållsamma räntepolitik. Tillväxten i M3 berodde dock främst på överföringen av investeringar från börsen till penningmarknadsinstrument på grund av sjunkande börskurser och försämrade konjunkturutsikter. Det är värt att notera att M3-tillväxten inte har getts samma betydelse i Förenta staternas penningpolitik.

ECB:s återhållsamma räntepolitik orsakade inte Finland några särskilda svårigheter under 2001 trots att den ekonomiska tillväxten försvagades avsevärt. Även om konjunktursvängningen var kraftigare än i andra länder låg Finland i fråga om inflation och arbetslöshet liksom året innan fortfarande mycket nära genomsnittet för euroområdet. Detta berodde dels på att den privata efterfrågan fortfarande var relativt stark, dels på att Finland tack vare ett exceptionellt stort offentligt överskott hade möjlighet att stödja tillväxten med hjälp av en stimulerande finanspolitik. År 2001 genomfördes betydande skattelättnader och samtidigt ökade de offentliga utgifterna klart. I efterhand kan den finanspolitiska linjen betraktas som konjunkturpolitiskt befogad, även om de finanspolitiska beslut som gällde 2001 grundade sig på en mer optimistisk uppskattning av utvecklingen av totalproduktionen och jämvikten i de offentliga finanserna än den faktiska utvecklingen.

Direkt efter terrorattackerna mot Förenta staterna den 11 september 2001 föll börskurserna överallt i världen med cirka 10 %. Förtroendet återställdes emellertid småningom, och kurserna steg något mot slutet av året. Jämfört med läget ett år tidigare var det ändå fråga om ett börsras, särskilt för IT-företagen.

Penningpolitiken och prisstabiliteten i euroområdet

ECB:s räntepolitik var under 2001 klart mer återhållsam än Förenta staternas penningpolitik. ECB sänkte sina styrräntor med 1,5 procentenheter medan styrräntesänkningen i Förenta staterna var hela 4,5 procentenheter. Vid utgången av 2001 nådde räntorna i Förenta staterna sin lägsta nivå sedan början av 1960-talet. Skillnaden är delvis förklarlig, Förenta staternas ekonomi drabbades ju av en kraftigare avmattning än euroområdet. Ser man till prisstabiliteten är den stora skillnaden i ränteutveckling mellan Förenta staterna och euroområdet däremot inte lika lätt att förklara: inflationstakten var i stort sett densamma i Förenta staterna och euroområdet.

Räntesänkningarna i euroområdet under 2001 upphävde inte helt tidigare ränteuppgångar. ECB:s penningpolitik kan därför betraktas som relativt stram inte bara jämfört med penningpolitiken i Förenta staterna och Japan utan också med hänsyn till den långsammare ekonomiska tillväxten, den fortsatt högre arbetslösheten och den avtagande inflationstakten i euroområdet. Att lätta på penningpolitiken var dock problematiskt för ECB av flera olika orsaker. Den första orsaken var ECB:s mandat, dvs. att ECB inte med hjälp av penningpolitiken skall försöka stimulera efterfrågan eller upprätthålla tillväxten utan i första hand värna om prisstabiliteten. Den andra orsaken var inflationen i euroområdet som 2000 och 2001 nästan hela tiden låg över referensvärdet 2 %. Den tredje orsaken var den snabba tillväxten i det breda penningmängdsmåttet. Tillväxten i penningmängden överskred under senare hälften av 2001 kontinuerligt referensvärdet $4\frac{1}{2}\%$.

ECB-rådet har sedan hösten 1999 reagerat på det ökade pristrycket med upprepade räntehöjningar. På grund av den allt snabbare ekonomiska tillväxten och inflationstrycket höjde ECB-rådet styrräntan i små steg från 2,5 % hösten 1999 till 4,75 % hösten 2000. Ränteuppgången bröts mot slutet av 2000. Bakom åtstramningen av penningpolitiken låg flera olika faktorer. Den viktigaste var att den genomsnittliga inflationen i euroområdet under 2000 ökade till klart över 2 %. Den genomsnittliga prisökningstakten steg till omkring 2,5 %, och i flera euroländer låg prisuppgången på hösten 2000 och under första hälften av 2001 redan på drygt 3 %. Vid början av 2001 var konsumentprisökningen i euroområdet 2,4 % mätt som årlig förändring i det harmoniserade konsumentprisindexet (HIKP). Inflationen

accelererade under de första månaderna 2001 till följd av kraftigt stigande livsmedelspriser. Mul- och klövsjukan och galna ko-sjukan fick priset på kött och många andra livsmedel att stiga. Också för priserna på industriprodukter och tjänster steg ökningstakten något. Sin högsta nivå nådde HIKP-inflationen i euroområdet på våren 2001. Därefter började inflationstakten stadigt avta så att den vid årets slut åter nådde referensvärdet 2 %. Inflationen dämpades av att energipriset slutade gå upp (tabell 5).

Under 2001 minskade inflationstrycket i euroområdet på medellång sikt något till följd av den

ekonomiska avmattningen och en fortsatt återhållsam löneutveckling. I juni började ökningstakten i konsumentpriserna avta, och maj blev därmed månaden med den högsta inflationen 2001. De förbättrade inflationsutsikterna och dämpade inflationsförväntningarna berodde delvis på att priserna på energi och oförädlade livsmedel nu steg allt långsammare och euron förstärktes något. Också den avtagande ekonomiska tillväxten bidrog till att minska inflationsstrycket. På grund av förbättrade inflationsutsikter beslutade ECB-rådet därför igen i augusti att sänka styrräntan med 0,25 procentenheter.

Tabell 5. Inflationskomponenterna i euroområdet, årlig procentuell förändring

År	HIKP	Varor	Tjänster	Producentpriser	Råvaror	Arbetskraftskostnader
1998	1,1	0,7	1,9	-0,8	-21,0	1,7
1999	1,1	0,9	1,5	-0,4	15,8	2,2
2000	2,3	2,7	1,7	5,5	50,8	3,4
2001	2,5	2,5	2,5	2,2	-8,8	3,1
2001/I	2,3	2,4	2,2	4,6	4,1	3,2
2001/II	3,1	3,5	2,5	3,7	4,6	2,9
2001/III	2,5	2,4	2,5	1,5	-11,3	3,4
2001/IV	2,2	1,8	2,8	-1,0	-28,8	..

Källa: ECB.

Centralbankerna i industriländerna – inklusive ECB – sänkte sina styrräntor kraftigt och snabbt strax efter terrorattackerna den 11 september. Räntesänkningarna syftade till att motverka risken för recession och öka konsumenternas och industrins förtroende. En bidragande orsak var också bedömningen att tillväxtförutsättningarna försämrats och inflationsrisken minskat. Inflationstakten i euroområdet avtog också under slutet av året. Den årliga ökningstakten i det harmoniserade konsumentprisindexet var i december omkring 2 %. Inflationen dämpades framför allt av sjunkande energipriser. Priset på råolja (Nordsjö Brent) sjönk under hösten till omkring 20 US-dollar per fat mot att under första halvåret ha legat på 25–30 dollar. Exklusive energi var inflationstakten dock fortfarande omkring 3 %.

Direkt efter terrordåden i september vidtog flera centralbanker åtgärder för att stödja finansmarknaderna. Eurosystemet genomförde flera likvidiserande finjusterande transaktioner i euroområdet. För att täcka kreditinstitutens likviditetsbehov av dollar i euroområdet träffade ECB

vidare ett swapavtal med den amerikanska centralbanken. ECB-rådet sänkte styrräntan med 0,50 procentenheter då inflationsutsikterna på medellång sikt ytterligare förbättrades under hösten i takt med den ekonomiska avmattningen. ECB-rådet beslutade åter i november att sänka räntan på de huvudsakliga refinansieringstransaktionerna med 0,50 procentenheter till 3,25 %. I de makroekonomiska framtidsbedömningar gjorda av Eurosystemets experter som publicerades i december 2001 beräknades ökningstakten i det harmoniserade konsumentprisindexet för euroområdet 2002 sjunka till 1,1–2,1 %. Under 2001 sänktes styrräntan med totalt 1,50 procentenheter (tabell 6). Förändringen var dock liten jämfört med räntesänkningarna i Förenta staterna.

Olikheterna i ECB:s och den amerikanska centralbankens räntereaktioner kan tillskrivas dels centralbankernas olika tänkesätt, dels euroområdets och Förenta staternas olikartade ekonomiska problem. Målet för Federal Reserve är utöver prisstabilitet också full sysselsättning. Dessutom har Federal Reserve under Green-

spans tid som centralbankschef förhållit sig rätt optimistisk till tillväxtpotentialen i Förenta staternas ekonomi. ECB:s mandat är mera begränsat och fokuserar främst på att värna om den snävt definierade prisstabiliteten. ECB är pessimistisk i fråga om euroområdet tillväxtpotential och anser dessutom att den ekonomiska tillväxten knappast alls går att påverka hållbart med penningpolitik. ECB hade 2001 också möjlighet att agera mer återhållsamt eftersom den finansiella jämvikten inom de olika ekonomiska sektorerna i euroområdet var god. I Förenta staterna har centralbankens aggressiva räntepolitik däremot motiverats förutom av målet med sysselsättning också av oron för skuldsatta företags och hushålls uthållighet och stabiliteten i landets finansiella system.

Tabell 6. ECB:s räntebeslut 2001, %

Gäller fr.o.m.	Ränta på inlåningsfaciliteten	Ränta på huvudsakliga refinansieringstransaktioner	Ränta på utlåningsfaciliteten
6.10.2000	3,75	4,75	5,75
11.5.2001	3,50	4,50	5,50
31.8.2001	3,25	4,25	5,25
18.9.2001	2,75	3,75	4,75
9.11.2001	2,25	3,25	4,25

Källa: ECB.

Samtidigt som den svaga euron förbättrade konkurrenskraften och gav fart åt exporttillväxten i euroländerna började ECB:s upprepade räntehöjningar dämpa tillväxten i den inhemska efterfrågan, särskilt i Tyskland. Kombinationen av en svag euro och en stramare penningpolitik visade sig vara problematisk på grund av konjunkturskillnaderna i de olika euroländerna. Den stramare penningpolitiken lämpade sig sämst för det största eurolandet Tyskland, där tillväxten avtog mest 2001. Samtidigt gav den ökade inflationstakten i vissa euroländer anledning att anta att en ännu stramare penningpolitik skulle ha gynnat dessa länder. Detta är ett centralt problem i EMU: att kunna dimensionera den gemensamma penningpolitiken så att den så väl som möjligt lämpar sig för de olika medlemsländerna. Ett stramt inflationsmål på 2 % innebär att samtidigt som penningpolitiken är för lätt för vissa medlemsländer med snabb tillväxt kan den vara nästan deflatorisk för andra medlemsländer.

Penningmängdstillväxten tilltog mot slutet av året

Tillväxttakten i utlåningen till den privata sektorn avtog kännbart från och med våren 2001. I det breda penningmängdsmåttet M3 började tillväxttakten däremot öka i euroområdet. Under första hälften av året låg M3-tillväxten nära referensvärdet, men mot slutet av året accelererade tillväxten samtidigt som den ekonomiska tillväxten i övrigt avtog. Detta ger anledning att anta att orsaken till att penningmängdstillväxten accelererade åtminstone till en del var oron på aktiemarknaderna och räntesänkningarna, vilka bäge bidrog till att avistainlåningen hos bankerna ökade. Den långvariga nedgången i aktiekurserna och de ytterligare försämrade konjunkturutsikterna fick investerarna att flytta sina tillgångar från aktier till penningmarknadsinstrument, vilket återspeglades i M3-tillväxten.

Beräkningsmetoderna för statistiken över M3 och dess komponenter ändrades från och med december 2001. M3 justerades för omsättbara instrument som innehades av investerare utanför euroområdet, såsom andelar i penningmarknadsfonder, penningmarknadsinstrument och skuldförbindelser upp till två år.

I december 2001 beslutade ECB-rådet vid sin årliga översyn att hålla referensvärdet för den årliga tillväxten i den breda penningmängden M3 oförändrat. Beslutet utgick från att ECB-rådet ansåg att det fortfarande fanns stöd för antagandena i december 1998 då referensvärdet fastställdes till 4½ %, och där det också åren därpå fick ligga. Antagandena gällde den trendmässiga potentiella produktionsökningen på medellång sikt och omloppshastigheten i M3 i euroområdet. En årlig penningmängdstillväxt på 4½ % bedöms på medellång sikt vara förenlig med prisstabilitet.

ECB:s uppfattning om tillväxtmålet för det breda penningmängdsmåttet innebär att den årliga tillväxttakten för euroområdets produktionspotential är 2–2½ %. Om penningpolitiken blir lättare och penningmängden under en längre tid växer snabbare än 4½ % i året, är följden enligt detta synsätt inte ökad produktion utan högre inflation. Detta synsätt överensstämmer med ECB:s uppfattning att det inte knappast alls går att påverka tillväxten i euroområdet med penningpolitiska åtgärder. Den ekonomiska tillväxtpotentialen kan ökas bara genom strukturella förändringar, dvs. genom reformer som ökar flexibiliteten och förbättrar marknadens funktion, genom nedskärning av de offentliga utgifterna, skattelättnader och ökade incitament.

ECB:s uppfattning är i princip riktig, men den beaktar inte det faktum att det i spåren av den långsamma tillväxten och höga arbetslösheten på 1990-talet i många euroländer fortfarande förekommer en omfattande delvis konjunkturbetingad undersysselsättning, som kunde påverkas också med penningpolitiska åtgärder. Under de tre senaste åren har arbetslösheten i euroområdet minskat med tre procentenheter och sysselsättningen har ökat märkbart. Det är svårt att tro att förändringen kunde ha åstadkommit enbart genom strukturella reformer. Att penningpolitiken samtidigt varit lätt har sannolikt också bidragit till att öka sysselsättningen. Likaså är det högst sannolikt att förändringarna i räntenivån och den totala efterfrågan låg bakom den avtagande ekonomiska tillväxten 2001.

Förändringar i marknadsräntorna och realräntorna

Euroområdets penningmarknadsräntor, som mot slutet av 2000 hade börjat sjunka, gick under 2001 ned ytterligare. Nedgången i de korta marknadsräntorna berodde på ECB:s beslut att sänka styrrentan och på marknads förväntningar om fortsatta räntesänkningar. Förväntningarna om en avmattning av den ekonomiska tillväxten och ett minskat pristryck ledde till en nedgång också i de långa räntorna, som dock under 2001 blev relativt lita. Tre månaders euribor sjönk under året med 1,5 procentenheter till 3,3 % vid årets slut.

Under andra kvartalet 2001 gick de långa räntorna i euroområdet och Förenta staterna upp en aning men sjönk från halvårsskiftet till mitten av november, då de i de amerikanska långräntornas kölvatten klart började stiga. I början av året hade skillnaden mellan de korta och de långa räntorna i euroområdet så gott som planat ut i takt med de minskade förväntningarna om stigande inflation och stramare penningpolitik. Under andra halvåret ökade skillnaden igen märkbart.

Den lättare penningpolitiken i Förenta staterna innebar att de korta realräntorna föll till nära noll. Förändringen jämfört med föregående år var betydande: de korta realräntorna i Förenta staterna sjönk med cirka tre procentenheter. Samtidigt var realräntorna i euroområdet relativt stabila. De korta realräntorna i euroområdet sjönk med knappt en procentenhet. Eftersom de långa nominella räntorna, dvs. den nominella räntan på tioåriga statslån, inte minskade nämnvärt samtidigt som inflationen avtog, steg sannolikt de långa realräntorna i såväl Förenta stater-

na som euroområdet 2001. En alternativ förklaring till att de långa räntorna inte förändrades är det faktum att recessionen 2001 enligt marknadens bedömning blir relativt kortvarig och därmed inte påverkar inflationsförväntningarna på lång sikt.

Tabell 7. Korta och långa räntor och korta realräntor vid slutet av 2001

	Euro- området %	Förenta staterna %	Skillnad Procent- enheter
3 mån. marknadsränta	3,3	1,9	2,4
10 års obligationsränta	5,0	5,1	-0,1
Inflation	2,0	1,9	0,1
Kort realränta	1,3	0,0	1,3

Källa: ECB.

De snabbt sjunkande räntorna i Förenta staterna under året ändrade skillnaden mellan de nominella och de reala räntorna så att euroområdet blev ett förmånligare alternativ för investeringarna. Under flera år har den nominella och den reala avkastningen på ränteplaceringar varit högre i Förenta staterna än i euroområdet. Genom ränteförändringarna 2001 blev förhållandet det motsatta: både den nominella och den reella avkastningen på ränteplaceringar var högre i euroområdet än i Förenta staterna (tabell 7).

Utvecklingen av eurons externa värde

Eurons externa värde var vid slutet av 2001 i stort sett detsamma som vid början av året mätt med det handelsvägda valutaindexet. Jämfört med värdet under tidigare år var euron under 2001 rätt stabil mot den japanska yenen och det brittiska pundet. Euron apprecierade däremot mot den svenska kronan, medan den deprecierade mot den schweiziska francen (tabell 8). Kursen för den danska kronan, som deltar i valutakursmekanismen ERM II, fluktuerade mot euron under hela 2001 i ett mycket smalt band under sin centralkurs. Den grekiska drakman lämnade ERM II då Grekland införde euron den 1 januari 2001.

Tillväxtskillnaderna mellan Förenta staterna och euroområdet har setts som en viktig bidragande faktor till eurons värde. Tillväxten var på 1990-talet klart högre i Förenta staterna än i EU-länderna, vilket för sin del ökade investerarnas förtroende för den amerikanska ekonomin. Till-

växtskillnaden mellan Förenta staterna och Europa förändrades emellertid 2001 klart till förmån för Europa. Förenta staternas exceptionellt långvariga, snabba tillväxt på ca 4 % i snitt avstannade tidvis nästan helt och avtog också på årsnivå till omkring 1 %. Tillväxten i Förenta staterna har under de senaste åren hållits uppe av

fortsatt skuldsättning inom den privata sektorn, något som inte kan fortgå i all evighet. Förenta staterna hade hela 1990-talet ett bytesbalansunderskott, som 1997–2001 ökade markant. Underskottet hade uppstått till följd av ett alltför lågt inhemskt sparande. I det avseendet skedde ingen förändring 2001.

Tabell 8. Eurons externa värde mot vissa andra valutor

	Effektiv växelkurs	US-dollar	Japanska yen	Brittiska pund	Svenska kronor
1997	90,4	1,13	137	0,69	8,65
1998	96,6	1,12	146	0,68	8,92
1999	96,6	1,07	121	0,66	8,81
2000	88,2	0,92	99	0,61	8,45
2001	91,0	0,90	109	0,62	9,26
2000/I	91,1	0,99	106	0,61	8,50
2000/II	88,4	0,93	100	0,61	8,28
2000/III	87,3	0,91	97	0,61	8,40
2000/IV	85,9	0,87	95	0,60	8,60
2001/I	91,4	0,92	109	0,63	9,00
2001/II	89,5	0,87	107	0,61	9,13
2001/III	91,2	0,89	108	0,62	9,41
2001/IV	92,0	0,90	110	0,62	9,48

Källa: ECB.

Växelkursutvecklingen bröts när euron började stärkas sommaren 2001. Föregående gång hade eurons långvariga försvagning mot dollarn brutits i slutet av 2000 då euron klart förstärktes under två månader. Därefter försvagades euron åter mot bottennoteringen föregående höst.

I juni 2001 stabiliserades eurons externa värde och började mot slutet av sommaren stiga något i och med den fortsatta osäkerheten om de världsekonomiska utsikterna och de allt instabilare finansmarknaderna i flera tillväxtekonomier. Från och med september fluktuerade kurserna för de viktigaste valutorna rätt litet, och terrorattackerna i september hade endast tillfälliga effekter på de internationella valutamarknaderna.

Eurons depreciering särskilt mot US-dollar speglade den fortsatta omkanaliseringen av investeringsflödena till den amerikanska marknaden. Betalningsbalansen för euroområdet uppvisade under de första månaderna 2001 ett fortsatt nettoutflöde av direkt- och portföljinvesteringar. Flera undersökningar visar att euron enligt de ekonomiska fundamenten, dvs. prisnivå, inflationstakt, ekonomisk tillväxt och bytesbalans, är undervärderad mot US-dollar.

Eurosystemets penningpolitiska operationer

ECB:s penningpolitik genomfördes 2001 precis som under de två föregående åren med hjälp av marknadsoperationer, stående faciliteter och kassakrav. Bland marknadsoperationerna bibehöll den veckovisa huvudsakliga refinansieringstransaktionen sin roll som viktigaste penningpolitiska instrument. Den lägsta anbudsräntan för huvudsakliga refinansieringstransaktioner med rörlig ränta var även 2001 ECB:s viktigaste penningpolitiska signaleringsinstrument.

Kreditinstituten i Eurosystemet fick via marknadsoperationerna i genomsnitt 5 miljarder euro mer i centralbanksfinansiering än 2000. Genom de huvudsakliga refinansieringstransaktionerna tillfördes Eurosystemet under 2001 likviditet för 161 miljarder euro i genomsnitt per dag och genom de månatliga långfristiga refinansieringstransaktionerna för 57 miljarder euro i genomsnitt per dag. Genom finjustering och strukturella transaktioner tillfördes likviditet för 3 miljarder euro i genomsnitt per dag.

Terrorattackerna den 11 september skapade oro om funktionssäkerheten vid avvecklingen av betalningar och värdepapper och om tillgången

på likviditet i det internationella finanssystemet. Detta avspeglades i hög grad också på penningmarknaderna i euroområdet. Den ekonomiska utvecklingen präglades också av en stor osäkerhet som gav upphov till kraftigt sjunkande börskurser.

För att lugna marknaderna tillförde ECB, i likhet med andra stora centralbanker, likviditet genom två finjusterande transaktioner den 12 och den 13 september. Genom dessa transaktioner fick kreditinstituten likviditet över natten till den fasta räntan 4,25 %. Alla inlämnade anbud godkändes och genom dessa två transaktioner tilldelades totalt ca 110 miljarder euro. Transaktionerna hade som väntat en marknadsstabiliserande effekt, och i ljuset av det goda likviditetsläget sjönk dagslåneräntan i slutet av september till en nivå nära räntan på inlåningsfaciliteten.

Förberedelserna för övergången till euro vid början av 2002 var ur likviditetssynpunkt inget problem för kreditinstituten. I väntan på att sedlar och mynt i euro skulle sättas i omlopp minskade den nationella utelöpande sedelstocken successivt under 2001 och i en allt högre takt mot slutet av året. Via minskade autonoma faktorer bidrog den krympande sedelstocken till att underlätta likviditetsläget för kreditinstituten. Likviditeten stramades åt något under årets sista dagar då kreditinstituten ställde kontanter som säkerhet för de förhandstilldelade eurorna. Vid slutet av året säkerställde ECB likviditeten för kreditinstituten genom att tillhandahålla tillräckligt med likviditet i de huvudsakliga refinansieringstransaktionerna före årsskiftet. Förhandstilldelningen av euror stramade åt likviditeten även i januari 2002, då kreditinstituten debiterades för eurorna i tre omgångar. Under de första dagarna 2002 skärptes likviditetsläget när den utelöpande sedelstocken blev större än väntat. ECB genomförde därför vid början av 2002 två finjusterande transaktioner där kreditinstituten tillfördes likviditet över en natt för totalt 65 miljarder euro.

De finländska kreditinstituten hade även 2001 rätt god likviditet, även om de deltog i Eurosystemets penningpolitiska transaktioner något flitigare än föregående år. Av det totala belopp som tilldelades via huvudsakliga refinansieringstransaktioner med rörlig ränta fick de finländska kreditinstituten 0,4 % 2001, mot 0,2 % året innan.

Kassakravet för de finländska kreditinstituten 2001 var i genomsnitt 1,4 % av kassakravet för hela euroområdet, dvs. samma som 2000. I proportion till detta hade de finländska kreditinsti-

tuten under 2001 ett rätt litet behov att utnyttja utlåningsfaciliteten (i genomsnitt 0,5 % av totalt utnyttjad utlåningsfacilitet i euroområdet).

Oförändrat system för belåning av värdepapper i Eurosystemet

Systemet för belåning av värdepapper i Eurosystemet var oförändrat under 2001. Det enhetliga systemet för förvaltning av säkerheter skapat av ECB förändrades inte till sin struktur från året innan.

Värdepapperen indelas i två grupper: grupp ett och grupp två. Grupp ett består av skuldförbindelser som är avsedda för handel och som uppfyller ECB:s harmoniserade urvalskriterier. Av den totala stocken belåningsbara värdepapper i Eurosystemet var 95 % fortfarande grupp ett-värdepapper. Grupp två består av värdepapper som är särskilt viktiga för nationella finansmarknader och banksystem. Urvalskriterierna för grupp två-värdepapper fastställs av de nationella centralbankerna enligt vissa minimikrav från ECB. Också grupp två består till största delen av värdepapper avsedda för handel.

Det sammanlagda nominella värdet av värdepapperen i ECB:s register ökade med 5 % och uppgick vid slutet av året till ca 6 600 miljarder euro. I detta ingick värdepapper utgivna i Finland och förvaltade av Finlands Värdepapperscentral till ett nominellt värde av 52 miljarder euro, vilket var knappt 3 % mindre än föregående år. Förändringen gällde grupp två-värdepapper, som minskade från 14 miljarder euro till 10 miljarder euro.

I Finland ökade andelen grupp ett-värdepapper från tre fjärdedelar året innan till ca 80 %. Finlands Banks grupp ett-lista består i huvudsak av statsobligationer och statsskuldförbindelser. Masskuldebrev emitterade av företag och företagscertifikat utgjorde 850 miljoner euro eller 1,6 % av denna grupp. Också andra länders centralbanker har upptagit finländska emittenters värdepapper på sina grupp ett-listor. Dessa uppgick vid årsskiftet till 5,5 miljarder euro. Finlands Banks grupp två-lista består av bankcertifikat.

Euron har varit officiell valuta i Eurosystemet från och med 1999. Införandet av euron som kontantvaluta vid början av 2002 ställde ökade krav på säkerheter från de banker som deltog i distributionen av eurosedlarna och euromynten. Som säkerhet för de förhands- och vidare tilldelade eurorna godtog ECB samma värdepapper som för sina penningpolitiska operationer. Som

säkerhet godtogs också kontantinsättningar, på vilka betalades samma ränta som på kassakravsmedel.

De offentliga finanserna i euroländerna

Enligt Europeiska kommissionens prognos hösten 2001 utgjorde det offentliga budgetunderskottet i euroområdet 2001 i genomsnitt 1,1 % av BNP. Siffran var ungefär 1/2 procentenhet högre än 2000 (tabell 9). För jämförbarheten redovisas siffrorna exklusive de engångsintäkter som många länder erhållit från försäljningen av UMTS-licenser. Dessa intäkter blev exceptionellt höga 2000 men obetydliga 2001.

Kommissionen bedömde att ränteutgifterna i procent av BNP genomsnittligt sjönk med 0,2 procentenheter i euroområdet under 2001. Medan det primära överskottet i procent av BNP samtidigt beräknas ha minskat med 0,5 procentenheter i genomsnitt, ökade euroområdets budgetunderskott i procent av BNP (underskottskvot) för första gången sedan 1993. Med primärt saldo avses de offentliga finanserna exklusive ränteutgifterna för den offentliga skulden.

I likhet med föregående år visade de offentliga finanserna 2001 klart överskott i Irland, Luxemburg, Nederländerna och Finland och uppnådde balans i Spanien och Österrike. I Italien däremot verkade utvecklingen mot en balanserad budget att vara långsam och i Tyskland, Frankrike och Portugal växte underskottskvoterna.

Tabell 9. Offentliga finanser i euroländerna, % av BNP¹

	1997	1998	1999	2000	2001*
Belgien	-2,0	-0,8	-0,6	0,1	-0,2
Tyskland	-2,7	-2,2	-1,6	-1,3	-2,5
Grekland	-4,0	-2,4	-1,8	-1,1	-0,4
Spanien	-3,2	-2,6	-1,1	-0,4	0,1
Frankrike	-3,0	-2,7	-1,6	-1,4	-1,6
Irland	1,2	2,3	2,3	4,5	2,4
Italien	-2,7	-2,8	-1,8	-1,5	-1,2
Luxemburg	3,4	3,5	3,7	6,1	4,4
Nederländerna	-1,1	-0,8	0,4	1,5	1,3
Österrike	-1,9	-2,4	-2,2	-1,5	-0,2
Portugal	-2,7	-2,4	-2,1	-1,8	-2,0
Finland	-1,5	1,3	1,9	6,9	4,8
Euroområdet	-2,6	-2,2	-1,3	-0,8	-1,1

¹⁾ Exklusive intäkter från försäljning av UMTS-licenser.

* Prognos.

Källa: Europeiska kommissionen.

Minskningen i det primära överskottet i euroområdet uttryckt i procent av BNP beräknas till knappt hälften bero på finanspolitiska lättnader och till drygt hälften på konjunkturella faktorer. Tack vare det rätt stabila sysselsättningsläget och ökade löntagarinkomster fick den ekonomiska avmattningen inte fullt genomslag i skatteutfallet. På grund av de osedvanligt stora vinsterna och kapitalinkomsterna för 2000 ökade också utfallet av direkta skatter 2001 till följd av de influtna kompletteringsskatterna i de flesta euroländerna, även i Finland. Även om arbetslösheten och relaterade utgifter fortsatte att minska, ökade övriga offentliga utgifter och framför allt hälsovårdsutgifterna, vilket gjorde att de primära utgifterna räknat i procent av BNP låg kvar på föregående års nivå.

Tabell 10. Offentlig skuld i euroländerna vid årets slut, % av BNP

	1997	1998	1999	2000	2001*
Belgien	125,3	119,7	115,9	110,3	107,0
Tyskland	61,0	60,9	61,3	60,3	60,0
Grekland	108,2	105,0	103,9	102,7	99,8
Spanien	66,7	64,7	63,4	60,7	58,0
Frankrike	59,3	59,5	58,5	57,6	57,1
Irland	65,1	54,8	49,3	38,6	34,3
Italien	120,2	116,4	114,6	110,5	108,2
Luxemburg	6,1	6,4	6,0	5,3	5,3
Nederländerna	69,9	66,8	63,1	56,1	51,8
Österrike	64,7	63,9	64,7	63,1	62,3
Portugal	58,9	54,7	54,5	53,7	53,5
Finland	54,1	48,8	47,3	44,0	42,7
Euroområdet	74,8	73,1	72,0	70,2	68,8

* Prognos.

Källa: Europeiska kommissionen.

Skattelättnader och sänkta socialförsäkringsavgifter som genomförts i flera euroländer för att förbättra sysselsättningen låg i huvudsak bakom den lättare finanspolitiken. Kommissionen beräknade skatte- och avgiftssänkningarna till ca 0,6 % av euroområdets BNP 2001. Skattelättnaderna överensstämde med de sysselsättningsmål som uppstälts av kommissionen och EU-toppmötet i Lissabon, men de väckte också oro för försämrade balans i de offentliga finanserna.

I de reviderade stabilitetsprogrammen vid årsskiftet 2000/01 satte Tyskland, Frankrike och Portugal som mål att uppnå offentliga finanser som är i balans senast 2004 och Italien senast 2003. Enligt kommissionens beräkningar låg det konjunkturrensade budgetsaldot 2001 ännu inte i

balans i Tyskland, Frankrike, Italien och Portugal. Bedömningen beror dock på hur konjunkturrensningen görs. Om den strukturella arbetslösheten i dessa länder ligger på en nivå som är några procent lägre än den nuvarande faktiska arbetslösheten kan även de länder i euroområdet som visar underskott bedömas ha nått strukturell budgetbalans. Bedömningen av den strukturella budgetbalansen återkommer sålunda till frågan, hur stor den strukturella arbetslösheten och den potentiella produktionen är.

Enligt kommissionens prognos sjönk euroområdets offentliga skuld i förhållande till BNP 2001 med ca 1½ procentenhet från 2000, dvs. till ca 69 % (tabell 10). Skuldkvoten i euroområdet minskade således fortfarande trots recessionen och finanspolitiska lättnader. Den gynnsamma utvecklingen berodde främst på att sysselsättningsutvecklingen i euroområdet var god 2001 med hänsyn till konjunkturläget.

Den ekonomiska utvecklingen i Finland

Tillväxten mattades av

Den ekonomiska utvecklingen i Finland var mycket gynnsam under sju år, dvs. 1994–2000, då tillväxten i genomsnitt uppgick till ca 4½ % per år. För 2001 förutspådde prognosinstituten att denna utveckling skulle fortsätta och att den ekonomiska tillväxten även 2001 skulle ligga på ca 4 %. Så skedde inte, utan den långvariga snabba BNP-tillväxten i Finland bromsades kraftigt upp 2001. Den ekonomiska tillväxten avtog klart under andra kvartalet, och under senare hälften av 2001 ansågs ekonomin befinna sig nära recession. År 2001 var den ekonomiska tillväxten i Finland för första gången sedan 1993 långsammare än i EU-länderna i genomsnitt. I Finland stannade tillväxttakten på knappt 1 % medan den i euroländerna i genomsnitt låg omkring 1½ %.

Den oväntat låga tillväxten berodde dels på vikande exportefterfrågan, dels på Finlands exceptionella produktionsstruktur och långsammare ökning av den inhemska efterfrågan. Den globala lågkonjunkturen och IKT-sektorns svårigheter världen över ledde till att också den långvarigt kraftiga tillväxten i Finlands export avstannade. Den svaga exportefterfrågan medförde att de privata investeringarna i Finland blev mindre än planerat. Den privata konsumtionens ökningstakt avtog också något, men den privata konsumtionen förblev ändå rätt livlig. Detta be-

rodde på skattelättnaderna 2001, den gynnsamma inkomstutvecklingen och konsumenternas fortsatt starka förtroende.

När euron försvagades 2000 förbättrades den finländska exportindustrins redan tidigare goda lönsamhet och konkurrenskraft, vilket återspeglades i en mycket kraftig exporttillväxt. Den snabba tillväxten 2000 fick ytterligare fart av den globala branta uppgången för den för Finland särskilt viktiga IT-branschen. När den globala ekonomin och särskilt IT-branschen vände nedåt under 2001 försämrades utsiktorna snabbt för den finländska exportindustrin. Den exceptionellt snabba exporttillväxten minskade plötsligt. Exportvolymen krympte och närmade sig den genomsnittliga tillväxttakten på lång sikt. Förändringen ledde emellertid inte till några större problem för sysselsättningen eller de offentliga finanserna under 2001. Också på årsnivå förblev förändringen av totalproduktionen positiv, trots att det under året förekom perioder av negativ tillväxt.

Ännu under första hälften av 2001 kunde det ekonomiska läget i Finland betraktas som utmärkt. Finland var en av euroområdets starkaste ekonomier. Vid sidan av Irland hade Finland den snabbaste ekonomiska tillväxten i euroområdet, och recessionen i Förenta staterna såg inte ut att orsaka någon nämnvärd avmattning av tillväxten. Det offentliga överskottet såg ut att förbli stabilt och sysselsättningen och lönesumman ökade snabbt.

Den ekonomiska tillväxten började emellertid avta under andra kvartalet, dels på grund av den försvagade exporten, dels på grund av de finländska företagens och hushållens ökade försiktighet. Trots det gynnsamma utgångsläget och de relativt låga räntorna försvagades förväntningarna, vilket dämpade investeringstillväxten och den privata konsumtionen. I praktiken ledde detta till ökat sparande och en måttlig utlåningstillväxt. Ökningen i den inhemska efterfrågan mattades av 2001 i Finland på samma sätt som i euroområdet i genomsnitt. Att den ekonomiska tillväxten blev svagare i Finland än i euroområdet i genomsnitt berodde på att Finland hade en sämre exportutveckling än de övriga euroländerna. Denna skillnad förklaras åter av Finlands annorlunda exportstruktur.

Överskottet i Finlands offentliga finanser upphörde att öka 2001. Intäkterna av samfundsskatten minskade betydligt från året innan. Trots den försvagade ekonomiska tillväxten förbättrades sysselsättningen ytterligare under 2001. Antalet sysselsatta ökade med cirka 1½ % och ar-

betslösheten minskade från 9,8 % till 9,1 %. Företagens lönsamhet påverkades därför inte nämnvärt av konjunkturförsvagningen 2001. Fastän exportefterfrågan avtog visade bytesbalansen ett fortsatt stort överskott.

Inflationen dämpades när oljepriset sjönk

Mätt med det harmoniserade konsumentprisindexet (HIKP) sjönk tillväxttakten i konsumentpriserna i Finland 2001 men översteg alltså ECB-rådets prisstabilitetsmål. Enligt HIKP steg priserna 2001 med i genomsnitt 2,7 % jämfört med 3,0 % året innan. I slutet av året avtog inflationen till följd av sjunkande energipriser. Inflationstakten låg i Finland i stort sett på samma nivå som genomsnittet för euroområdet.

Prisutvecklingen i Finland har under de senaste åren legat mycket nära den genomsnittliga utvecklingen i euroområdet. Uppgången i inkomstnivån har i Finland varit något snabbare än i euroområdet i genomsnitt, men också produktivitetstillväxten har varit kraftigare i Finland och därför har enhetsarbetskostnaderna inte ökat lika mycket som i konkurrentländerna. I detta avseende skedde en förändring 2001. Produktivitetstillväxten blev obetydlig i Finland och enhetsarbetskostnaderna ökade klart.

Under första hälften av 2001 drevs inflationstakten upp av prisuppgången på livsmedel och industriprodukter. Stegningen i livsmedelspriserna berodde på djursjukdomar som härjade i Europa och uppenbarligen också på minskad konkurrens för vissa produktgrupper. Mot slutet av våren steg också energipriserna temporärt. Mätt med det nationella konsumentprisindexet accelererade inflationen dessutom på grund av högre hyror. Under andra halvåret minskade inflationstakten märkbart. Detta berodde till stor del på att oljepriset sjönk fastän priserna på oförädlade livsmedel fortsatte att stiga. Den årliga förändringen i HIKP hade i december 2001 sjunkit till 2,3 %. Enligt det nationella konsumentprisindexet bromsades inflationstakten i slutet av året av nedgången i energipriserna, räntorna och bostadspriserna, medan hyresstegringarna drev upp inflationen. Den årliga förändringen i det nationella konsumentprisindexet utgjorde bara 1,6 % i december 2001.

Exklusive förädlade livsmedel och energi varierade inflationstakten obetydligt 2001 och stannade på knappt 3 %. Tjänstepriserna steg alltså något snabbare i Finland än i euroområdet.

Trots problemen i den globala ekonomin och exporten förbättrades den finländska utrikes-

handels bytesförhållande. Importpriserna sjönk med 7,0 % från december 2000 till december 2001 framför allt beroende på prisnedgången för råolja och basmetaller. När rå- och insatsvarorna blev billigare föll också producentpriserna inom industrin. Exportpriserna sjönk mindre än importpriserna, dvs. med 5,8 % från december 2000 till december 2001. Priserna på eltekniska produkter, pappersprodukter och kemisk massa gick ned bland annat beroende på försvagad global efterfrågan.

Trots den långsammare tillväxten steg löntagarnas nominella inkomstnivå fortsättningsvis snabbt 2001 och accelererade rent av en aning från året innan. Ökningen i inkomstnivån på ca 4,5 % bestod av den allmänna avtalshöjningen på drygt 3 %, löneglidning och bonus som utbetalats för de goda resultaten året innan. Den betydliga uppgången i inkomstnivån 2001 innebar tillsammans med stagnationen i arbetsproduktivitets-tillväxten att enhetsarbetskostnaderna ökade kännbart från året innan. Samtidigt upphörde den långvariga förbättringen av priskonkurrens-kraften. Detta innebar också att löneinkomsternas andel av nationalinkomsten inte längre minskade och att den funktionella inkomstfördelningen förändrades till förmån för löneinkomsterna.

Utlåningstillväxten var fortsatt snabb

För de finländska komponenterna i M3 för euroområdet var tillväxten under 2001, utom alldeles i slutet av året, långsammare än för M3 för hela euroområdet. Också för de finländska komponenterna i de snävare penningmängdsmåtten M1 och M2 var tillväxttakten under första halvåret 2001 långsammare än för M1 och M2 för euroområdet som helhet för att under andra halvåret ta fart och bli högre än för M1 och M2 för hela euroområdet.

I de finländska komponenterna i M3 gjordes motsvarande statistiska korrigeringar som i M3 för hela euroområdet. Efter korrigeringarna innehåller M3 för Finland och M3 för euroområdet inte längre sådana andelar i penningmarknadsfonder, penningmarknadsinstrument och skuldförbindelser med en löptid upp till två år som innehas av investerare utanför euroområdet. Från M3 för Finland avräknades dessutom statens innehav av penningmarknadsinstrument. Efter korrigeringarna blev tillväxttakten något jämnare för de enskilda finländska komponenterna i M3 för euroområdet.

År 2001 förekom ingen sådan oro för en överhettning av ekonomin på grund av skuldfinansiering som ett år tidigare. Bankernas utlåning till den privata sektorn ökade i Finland långsammare än i euroområdet i genomsnitt och långsammare än föregående år. Likväl accelererade den årliga tillväxten i både hushålls- och företagskrediter något när räntenivån föll mot slutet av året. Tillväxten i bostadslånestocken steg i slutet av året till drygt 11 %. Bostadslåneräntorna följde nedgången i marknadsräntorna, och sålunda sjönk medelräntan på nya bostadslån klart 2001. Den skärpta bankkonkurrensen ökade trycket på bankerna att sänka räntorna. Uttagen av nya bostadslån och amorteringarna på gamla var omfattande i slutet av året också därför att låntagarna övergick från primära, som de upplevt som ofördelaktig, till euribor. Bankernas räntemarginaler krympte klart under året då utlåningsräntorna på grund av skärpt konkurrens sjönk mer än inlåningsräntorna.

Exporten gick ned

Den kraftiga ekonomiska tillväxten under perioden 1994–2000 hade i hög grad burits upp av de betydande exportframgångarna, som i sin tur berodde på den samtidiga tillväxten i världsekonomin, industrins utomordentligt konkurrenskraftiga priser och IKT-branschens expansion. Avmattningen i Förenta staterna och den övriga världen fick emellertid under 2001 kraftigt genomslag på den finländska exporten, och den ekonomiska tillväxten i Finland avtog markant på grund av den branta nedgången i exportefterfrågan. Den ekonomiska tillväxten 2001 blev knappt 1 %, mot rent av 5,6 % året innan och 4½ % i genomsnitt under perioden 1994–2000.

Den ekonomiska tillväxten avtog snabbast under andra kvartalet, då bruttonationalprodukten krympte med 1½ % jämfört med föregående kvartal. Förutom att exporten var svag ökade den privata konsumtionen endast marginellt. På grund av exportföretagens dystra konjunktutsikter lades produktiva investeringar på is, och när osäkerheten tilltog upphörde också bostadsbyggnadsinvesteringarna att öka. Under andra halvåret började ekonomin visa tecken på återhämtning, när den privata konsumtionen förblev livlig och exporten tog fart igen.

Exportvolymen minskade sist och slutligen 2001 med bara 1 %. Förändringen var dock stor jämfört med den rekordartade tillväxten på 18 % året innan. Exportvolymen förblev också stor

jämfört med tidigare år. Tack vare den låga eurokursen var exportindustrins priskonkurrenskraft fortsatt god 2001.

Exporttillväxten avtog framför allt inom elektronikindustrin, som står för drygt en fjärdedel av Finlands totala export. Under första halvåret 2001 sjönk värdet av elektronikindustrins export med nästan en femtedel från andra halvåret 2000. I början av året minskade branschens export framför allt till euroländerna, medan exporten till Förenta staterna fortsatte att öka, om än långsammare än förut. Den avsevärda avmattningen i den ekonomiska tillväxten i Förenta staterna hade dock betydande indirekta efterfrågeeffekter på branschens export till andra länder. Under årets sista månader blev elektronikindustrins export åter livligare.

Värdet av skogsindustrins export minskade 2001 från föregående år beroende på avmattningen i den globala tillväxten. De stora skogsindustriföretagen reagerade strategiskt på den vikande efterfrågan i syfte att undvika prissänkningar. Genom ett stort antal driftstopp sökte pappersfabrikerna motverka prisnedgången. Driftstoppen minskade produktionen men påverkade inte sysselsättningen. Sågindustrin drabbades av den minskade byggnadsverksamheten i exportländerna och sjunkande varupriser. Däremot ökade verkstadsindustrins export. Det är typiskt för branschen att produktionen ofta tar fart mot slutet av en högkonjunktur. För skeppsbyggnadsindustrin var 2001 ett gott år. Livsmedelsindustrins export till Ryssland återhämtade sig 2001 tack vare uppsvinget i den ryska ekonomin. Också exporten till Kina och till de asiatiska länder som drabbats av den ekonomiska krisen 1997–1998 växte och blev större än före krisen.

Industriproduktionen var fortsatt stor trots den långsammare tillväxten

Avmattningen i exportefterfrågan avspeglades under första halvåret 2001 i en nedgång i industriproduktionen. Under första kvartalet föll produktionsvolymen med omkring 2 % och under andra kvartalet med ca 7 % från föregående kvartal. Industriproduktionen återhämtade sig emellertid under andra halvåret, då elektronikindustrins produktion började öka på nytt. Trots recessionen låg industriproduktionen på en mycket hög nivå 2001, eftersom produktionstillväxten året innan tack vare den kraftiga exporten hade varit hela 11 %.

Inom elektronikindustrin förekom stora variationer i produktionsvolymen under året. Variationerna berodde på efterfrågefaktorer och uppenbarligen också på omställningar av produktionen. Särskilt kraftigt sjönk produktionen på våren för att under andra halvåret repa sig, då bland annat nya mobiltelefonmodeller började tillverkas. Detta fick produktionen inom branschen på hösten att återgå till toppnivåerna året innan. Resultatet var dock anspråkslöst i jämförelse med tillväxten på 36 % 2000. Så höga tillväxtsiffror kan dock självfallet inte uppnås varje år.

Under hela året var sågindustrins marknadsläge besvärligt på grund av överbudet och de höga rundvirkespriserna. Exportnedgången inom skogs- och elektronikindustrin återverkade indirekt på den kemiska industrin som är underleverantör till branscherna och vars produktionsvolym sjönk.

Industrins och Arbetsgivarnas Centralförbunds konfidensindikator, som mäter företagets konjunkturförväntningar, pekade på fortsatt svagt förtroende 2001 och låg under det långsiktiga genomsnittet. Enligt konjunkturbarometern för oktober var företagets framtidsutsikter allmänt rätt svaga. Särskilt dystra var utsikterna i slutet av året för små och medelstora företag vars produktion framför allt begränsades av en minskad exportorderstock.

Investeringsökningen och tillväxten i den privata konsumtionen avmattades

Den svagare exportefterfrågan inverkar också på investeringarna, vars tillväxt avtog 2001 även om investeringsnivån fortfarande var relativt hög. Industrins investeringsplaner för 2001 var ännu på våren omfattande, men på grund av exportnedgången sköts nya investeringsprojekt på framtiden. En stor mängd investeringar som påbörjats under de föregående åren slutfördes 2001.

Låga räntor och de senaste årens goda resultat i många företag gjorde det lockande att starta investeringsprojekt. Skogsindustrin genomförde stora ombyggnadsinvesteringar. En uppfattning om den finländska ekonomins internationalisering ger det faktum att omkring hälften av industrins sammanlagda investeringar gjordes i utlandet.

Också byggnadsverksamheten upphörde att öka 2001. Byggnadsvolymen förblev dock unge-

fär lika stor som året innan. Ännu under första halvåret uppvisade byggnadsinvesteringarna en ökning jämfört med andra halvåret 2000. Ökningen berodde på industrins byggnadsinvesteringar och byggandet av affärslokaler. Till följd av hushållens goda inkomstutveckling och flyttningsrörelsen inom landet växte handelns och tjänstesektorns byggnadsinvesteringar i tillväxtcentra i början av året. Under andra halvåret avtog tillväxten i industrins byggnadsverksamhet delvis beroende på det minskade behovet av industrilokaler på grund av exportnedgången.

Bostadsbyggnadsinvesteringarna krympte redan under första hälften av 2001, och samma utveckling fortsatte i slutet av året. Det var en klar förändring jämfört med året innan, då bostadsinvesteringarna fortfarande hade ökat med 3 %. Under andra halvåret inleddes färre nya bostadsbyggen än under första halvåret och antalet bostadsbyggnadslov minskade betydligt från slutet av 2000. Bakom förändringen låg räntestegringen under 2000 som minskade efterfrågan på bostäder. Under andra halvåret bidrog den långsammare ekonomiska tillväxten och den allmänna osäkerheten till att många byggnadsprojekt uppsköts ytterligare. Bostadsbyggandet i flera tillväxtcentra hämmades av tomtbrist även då det fanns efterfrågan på bostäder. Jämfört med genomsnittet för 2000 sjönk bostadspriserna 2001 dock något.

Den privata konsumtionens ökningstakt avtog något 2001. Tack vare den gynnsamma inkomst- och sysselsättningsutvecklingen och räntenedgången under året ökade konsumtionen dock fortsättningsvis trots exportproblemen. Inom detaljhandeln, exklusive bilhandeln, växte försäljningen i samma takt som 2000. Den svaga försäljningen inom bilhandeln berodde till stor del på förväntningar om ändringar i bilbeskattningen. Konsumenternas tilltro till den egna ekonomin var fortsatt stark så gott som hela året, även om förtroendet för samhällsekonomin totalt sett och sysselsättningsutvecklingen klart och tydligt minskade under året. På grund av terrorattackerna i september och de dystra utsikterna för världsekonomin försvagades dock konsumenternas tro även på den egna ekonomin något alldeles i slutet av året.

ECB-rådets många räntehöjningar började i Finland dämpa både hushållens och företagets låntagning och därigenom också ökningen i den inhemska efterfrågan under senare hälften av 2000. Denna uppfattning styrks av att den uppåt-

gående trenden för bostadspriserna bröts och vände nedåt och efterfrågan på krediter inte längre ökade i samma takt som tidigare. Även den privata konsumtionens och de inhemska investeringarnas ökningstakt avtog 2001 jämfört med året innan (tabell 11). Förändringen berodde uppenbart på åtstramningen av ECB:s penningpolitik som ekonomin reagerade på med fördröjning. Den måttfulla ökningen i den inhemska efterfrågan innebar att de tidigare farhågorna om en överhettning av den finländska ekonomin kunde glömmas.

Den finländska ekonomin befann sig 2001 enligt de flesta indikatorer mycket nära genomsnittet för euroområdet. Arbetslösheten i Finland var något högre och inflationstakten åter något lägre än i euroområdet i genomsnitt. Den ekonomiska tillväxten avtog i Finland mer än i andra länder. Den avvikande utvecklingen i Finland kan förklaras med exportminskningen – i euroområdet i allmänhet kunde en exportnedgång undvikas även om exporttillväxten avtog. När exporten och företagens investeringar mattades av bidrog den fortsatta tillväxten i den privata och den offentliga konsumtionen till att upprätthålla den blygsamma ökningen i totalproduktionen. Tack vare Finlands exceptionellt starka bytesbalans kunde den ekonomiska tillväxten en tid hållas uppe med hjälp av den inhemska efterfrågan. Det var också den inhemska efterfrågans förtjänst att sysselsättningen trots den långsammare tillväxten fortsatte att förbättras – tvärt emot alla pessimistiska tillväxtprognoser – och arbetslösheten fortsatte att minska.

Tabell 11. BNP-tillväxten i Finland och tillväxtkomponenterna, årlig procentuell förändring

	1997	1998	1999	2000	2001*
BNP	6,3	5,3	4,1	5,6	0,7
Privat					
konsumtion	3,5	5,1	4,0	2,2	1,4
Investeringar	11,9	9,3	3,0	4,8	2,1
Offentlig					
konsumtion	4,1	1,7	1,9	-0,2	1,7
Export	14,1	8,9	6,8	18,2	-0,7
Import	11,3	8,5	4,0	16,2	-1,0
Varuhandelns överskott, % av BNP	9,5	9,7	9,5	11,3	10,5

* Preliminär uppgift.

Källa: Nationalräkenskaperna.

Sysselsättning och arbetslöshet

Den långvariga gynnsamma sysselsättningsutvecklingen fortsatte under 2001. Sysselsättningsökningen avstannade visserligen nästan helt under andra halvåret 2001, men jämfört med föregående år var antalet sysselsatta dock något större. Särskilt antalet löntagare ökade kraftigt under hela året. I december 2001 var den säsongrensade sysselsättningsgraden ca 68 %, dvs. endast marginellt högre än ett år tidigare (tabell 12). Tack vare den gynnsamma utvecklingen i början av året förbättrades sysselsättningen i genomsnitt 2001 från året innan. På årsnivå steg sysselsättningen ungefär lika mycket som totalproduktionen. Tillväxtens sysselsättande effekt var således mycket god. Däremot steg arbetsproduktiviteten knappast alls under 2001.

Den förbättrade sysselsättningen återverkade också på arbetslöshetssiffrorna. Den säsongrensade arbetslösheten varierade i någon mån under året för att i december ligga på nästan samma nivå som ett år tidigare. Den genomsnittliga arbetslösheten för hela året minskade dock klart jämfört med 2000, dvs. från 9,8 % till 9,1 %. Med hänsyn till det svaga konjunkturläget kan nedgången i arbetslösheten betraktas som ett gott resultat. Samtidigt minskade också antalet personer i arbetskraftspolitiska åtgärder, vilket innebar att den s.k. breda arbetslösheten minskade mer än den öppna arbetslösheten. Arbetslösheten i Finland närmade sig genomsnittet för euroområdet men var fortfarande något högre än i euroområdet och EU-länderna i genomsnitt.

Mest förbättrades sysselsättningen 2001 inom tjänstesektorn. Inom tjänstesektorn ökade antalet anställda i företagstjänsteföretagen och fastighets- och städtjänsteföretagen med ca 5 %, och inom dessa branscher var sysselsättningsutsikterna fortsatt gynnsamma också i slutet av året. Företagstjänstesektorn är den bransch inom den privata sektorn där sysselsättningen ökar snabbast. Även inom den offentliga tjänstesektorn utvecklades sysselsättningen positivt 2001. Förändringen berodde främst på att sysselsättningen ökade inom social- och hälsovården.

Inom industrin och byggnadsbranschen upphörde arbetstillfällena att öka under andra halvåret. Inom industrin minskade arbetstillfällena dock endast obetydligt. Förändringen kan betraktas som oväntat liten i förhållande till den samtidiga avmattningen i produktionstillväxten. En orsak till det stabila sysselsättningsläget var den kapitalintensiva exportindustrin. Dessutom

kunde företagen tack vare sin goda finansiella ställning hålla kvar yrkesskicklig personal trots att behovet av arbetskraft minskade i det svaga konjunkturläget. Behovet att dra ned på arbetskraften inom industrin berörde främst visstidsanställda, medan antalet fastanställda förblev nästan lika stort som tidigare. Högst sannolikt räknade industriföretagen med att recessionen skulle bli kortvarig. Inom byggnadsbranschen minskades däremot arbetskraften till följd av en krympande orderstock. Under slutet av året hade byggnadsbranschen den största arbetslösheten av alla branscher.

Trots den med tanke på omständigheterna gynnsamma sysselsättningsutvecklingen utgjorde arbetslösheten, som var högre än genomsnittet i euroområdet, fortfarande ett stort problem i den finländska ekonomin. För att få ned arbetslösheten krävs en tillräckligt snabb ekonomisk tillväxt och dessutom åtgärder som främjar sysselsättningen, aktiverar till sysselsättning och förbättrar sysselsättningsmöjligheterna för långtidsarbetslösa.

Tabell 12. Den finländska arbetsmarknaden

	1997	1998	1999	2000	2001
Sysselsättning, procentuell förändring	2,0	2,4	3,3	1,7	1,4
Arbetsstillfällena inom privata sektorn, procentuell förändring	1,7	2,4	4,0	2,1	1,1
Sysselsättning inom offentliga sektorn, procentuell förändring	3,1	2,4	1,0	0,6	2,1
Antal löntagare, procentuell förändring	2,4	3,2	3,7	2,1	2,2
Sysselsättning i % av arbetsför befolkning	62,9	64,1	66,0	66,9	67,7
Arbetslöshet i % av arbetskraften	12,6	11,4	10,2	9,8	9,1

Källa: Statistikcentralen.

Utvecklingen av de offentliga finanserna

Den långvariga tillväxten i överskottet i Finlands offentliga finanser upphörde 2001. För hela den offentliga sektorn krympte överskottet i förhållande till bruttonationalprodukten med drygt 2 procentenheter till 4,9 %. Överskottet i statsfinanserna minskade med ca 1,5 procentenheter till omkring 2 % av BNP. Kommunernas ekonomi gick en aning på minus, och socialskyddsfondernas överskott i procent av BNP uppgick till omkring 3 %.

Den internationella konjunkturedgången och den försvagade exportefterfrågan gav utslag i företagens resultat samtidigt som vinsterna av företagsförsäljningar på grund av den dämpade aktiemarknaden blev mindre än året innan. Den försämrade lönsamheten på aktiemarknaden och bland företagen ledde till att företagen och finansinstituten betalade nästan en fjärdedel mindre i skatt i Finland 2001 än året innan. Intäkterna av samfundsskatten minskade klart först i slutet av 2001.

Tack vare det stora överskottet i de offentliga finanserna kunde statsekonomi balansera verk-

ningarna av konjunkturedgången genom såväl de s.k. automatiska stabilisatorerna som beslutsbaserade finanspolitiska åtgärder. Beskattningen lindrades, och de offentliga utgifterna ökade.

Lågkonjunkturen inverkade knappast alls på tillväxten i hushållens skattepliktiga inkomster 2001. Lönesumman växte fortfarande kraftigt, dvs. med 6–7 %. Den snabba ökningen innebar också att den funktionella inkomstfördelningen förändrades till förmån för löneinkomsterna. Hushållen betalade restskatt på de exceptionellt höga överlåtelsevinsterna och optionsinkomsterna från 2000. De skattelättnader som trädde i kraft vid början av 2001 reducerade emellertid skatteintäkterna av förvärvsinkomster med 0,6 miljarder euro, dvs. 1,2 % av lönesumman. Totalt sett ökade hushållens skatter med 2,6 %, dvs. klart mindre än hushållens inkomster. Beroende på de kraftigt minskade intäkterna av samfundsskatten krympte de sammanlagda intäkterna av inkomst- och förmögenhetsbeskattningen 2001 med 5 %.

Intäkterna av skatterna på privat konsumtion ökade fortfarande långsamt. Skatteunderlaget för såväl mervärdesskatten som övriga indirekta

skatter har de senaste åren krympt i takt med den ökade Internethandeln och framför allt den allt större skattefria alkoholimporten. Det höga oljepriset har bromsat försäljningen av bränslen och därför har tillväxten i intäkterna av bränsleaccisen tidvis saktat av. År 2001 minskade också intäkterna av bilskatten till följd av den ytterst lamma bilhandeln. Totalt sett ökade intäkterna av produktions- och importskatterna klart långsammare än den privata konsumtionen.

Intäkterna av socialförsäkringsavgifterna ökade i något lägre takt än lönesumman 2001, eftersom grunderna för avgifterna justerades nedåt. Arbetspensionsavgiften sänktes med 0,4 procentenheter och arbetslöshetsförsäkringsavgiften med 0,6 procentenheter. Dessutom sänktes arbetsgivarnas folkpensionsavgift. Till följd av skattelättnaderna och de lägre indirekta arbetskraftskostnaderna minskade den genomsnittliga skattesatsen i ekonomin med ca 1,5 procentenheter till 45,6 %. Samtidigt minskade också skatte-kilen, som ofta ansetts vara en viktig strukturell faktor som försämrar sysselsättningen.

På grund av den låga produktionsstillväxten började de offentliga utgifternas andel av bruttonationalprodukten öka 2001 för första gången sedan 1993 (tabell 13). Pensionsutgifterna växte kännbart beroende på den snabba stegringen i pensionsindex och nivåhöjningen av folkpensionerna. Arbetslöshetsutgifterna och övriga socialbidrag till hushållen minskade fortfarande en aning tack vare det något förbättrade sysselsättningsläget. De offentliga konsumtions- och in-

vesteringsutgifterna steg reallt sett betydligt. Den offentliga sektorns ränteutgifter minskade när statsskulden krympte och räntorna sjönk.

Statens basutgifter, dvs. andra utgifter än ränteutgifter, ökade 2001 nominellt med ca 5 % och reallt med omkring 2 %. I tilläggsbudgetarna för 2001 höjdes anslagen för bland annat statsbidrag till kommunerna och trafikinvesteringar. Också de nationella anslagen för utbetalning av EU-stöd höjdes. Staten bidrog dessutom med ca 0,5 miljarder euro till ökningen av Soneras aktiekapital hösten 2001.

Tillväxttakten för kommunernas konsumtionsutgifter steg en aning 2001 till följd av att statsandelarna ökade och skatteintäkterna växte. Löneutgifterna steg på grund av uppgången i inkomstnivån och nyrekrytering av personal. Kommunerna finansierade en större andel av sina utgifter än förut med statsbidrag då intäkterna av samfundsskatterna minskade. Ovissheten i fråga om finansieringsunderlaget höll kommunernas investeringar på en låg nivå.

Statsskulden minskade 2001 med ca 1,6 miljarder euro och utgjorde 46 % av bruttonationalprodukten. Den totala offentliga sektorns skuld sjönk mindre än statsskulden, eftersom arbetspensionsanstalterna avvecklade sina placeringar i statens värdepapper i något snabbare takt än vad skuldstocken minskade. Den offentliga sektorns s.k. EMU-skuld uppgick till 44 % av BNP vid slutet av 2001 och hörde därmed till EU-ländernas lägsta efter Irland och Luxemburg.

Tabell 13. Offentliga finanser i Finland, % av BNP

	1997	1998	1999	2000*	2001*
Offentliga inkomster	50,0	49,5	49,1	50,8	49,5
Offentliga utgifter	50,7	47,6	46,8	43,7	44,2
– Ränteutgifter	4,3	3,6	3,1	2,8	2,7
– Övriga utgifter	46,4	44,0	43,7	40,9	41,5
Överskott	-1,5	1,3	1,9	7,0	4,9
Offentlig bruttoskuld	54,1	48,8	46,8	44,0	43,6
Skattesats	46,1	46,1	46,2	47,1	45,6

*Preliminär uppgift.

Källa: Finansministeriet.

Överskottet i bytesbalansen krympte men var fortsättningsvis betydande

Överskottet i Finlands bytesbalans, som nådde rekordnivå 2000, minskade 2001 en aning från året innan men var i förhållande till bruttonatio-

nalprodukten fortfarande ett av de största i euroområdet, dvs. 6,4 %. I genomsnitt visade bytesbalansen för euroområdet ett litet underskott 2001.

Att överskottet i Finlands bytesbalans krympte 2001 berodde till stor del på att faktorinkoms-

terna försvagades jämfört med 2000 på grund av de ökade dividendbetalningarna till utlandet. Underskottet i faktorinkomstbalansen fördjupades framför allt på grund av de ökade dividendbetalningarna för utlandets innehav av finländska aktier. Dividendbetalningarna till utlandet uppgick till närmare 2 miljarder euro. Det större underskottet i faktorinkomsterna berodde också på att dividenderna och de återinvesterade vinsterna från direktinvesteringar i utlandet minskade från året innan. Överskottet i bytesbalansen krympte också på grund av att värdet av varuexporten sjönk mer än värdet av varuimporten.

På grund av överskottet i bytesbalansen fortsatte Finlands utländska skuld att minska 2001. Finlands samlade nettoställning mot utlandet räknad som skillnaden mellan samtliga utländska tillgångar och skulder förbättrades avsevärt 2001. Detta berodde på att utlandets innehav av finländska aktier hade minskat i värde till följd av fallet i aktiekurserna. Trots det visade Finlands samlade nettoställning mot utlandet fortfarande en avsevärd skuld, vilket förklaras av att jämfört med andra länder är en exceptionellt stor andel av aktierna i finländska företag i utländsk ägo.

Den gemensamma penningpolitiken i euroområdet och utmaningarna för den ekonomiska politiken i Finland

Under 2001 avtog inflationstakten i Finland och den ekonomiska tillväxten försvagades. Sysselsättningen förbättrades en aning, men den höga arbetslösheten var fortfarande det största problemet i ekonomin. Den finansiella balansen inom de olika ekonomiska sektorerna var god och den externa balansen utmärkt. Den avtagande ekonomiska tillväxten 2001 berodde främst på att exporten utvecklades svagare än i de övriga euroländerna, men också på att ökningen i den inhemska efterfrågan avtog. Mot denna bakgrund kan man göra bedömningen att de räntesänkningar som ECB genomförde under 2001 var otillräckliga med tanke på Finlands ekonomi. Det var snarare fråga om valet av tidpunkt än räntenivå. Räntorna sjönk klart under senare hälften av året, och räntenivån i slutet av året kan betraktas som rimlig med tanke på den finländska ekonomin. Ett bevis på detta var bl.a. att efterfrågan på bostadslån ökade när räntorna sjönk. Däremot hann de betydande räntesänkningarna i slutet av året knappast alls inverka på utvecklingen 2001.

I den finländska ekonomin är arbetslösheten fortfarande ett stort problem som väntar på en lösning. En nedgång i räntenivån förbättrar förutsättningarna för en sysselsättningsstillväxt men eliminerar inte behovet av inhemska ekonomisk-politiska åtgärder. Finanspolitiken måste också i fortsättningen stödja sysselsättningsmålen bl.a. så att beskattningen av arbete lindras. Samtidigt är det dock nödvändigt att se till att den offentliga sektorns möjligheter att trygga välfärdstjänsterna inte äventyras. Detta är möjligt om sysselsättningen kan ökas även i fortsättningen.

Strukturella problem står emellertid i vägen för utnyttjandet av den ekonomiska tillväxtpotentialen. Den ekonomiska tillväxten är regionalt ojämnt fördelad. Arbetslösheten har också delvis blivit ett strukturellt problem. För att förbättra arbetsmarknadens funktion och särskilt minska långtidsarbetslösheten behövs också i fortsättningen sysselsättningspolitiska åtgärder inriktade på olika målgrupper.

Finansmarknaden

Finlands Banks finansmarknadsuppgifter

Nästan alla centralbanker i världen deltar aktivt i tillsynen, regleringen och utvecklingen av finansmarknaderna. Skälen till detta är många. Eftersom centralbankerna upprätthåller de centrala betalningssystemen har de goda förutsättningar att följa läget inom banksektorn. När en kris hotar det finansiella systemet intar centralbanken ofta en nyckelroll som den enda tillhandahållaren av likviditet. Läget inom banksektorn är av stor betydelse för centralbankerna redan av den anledningen att de penningpolitiska åtgärderna i stor utsträckning påverkar ekonomin via banksystemet.

Finlands Bank har i lag bestämda finansmarknadsuppgifter även om ansvaret för tillsynen av bankerna och aktörerna på värdepappersmarknaden ligger hos Finansinspektionen vid Finlands Bank. Enligt lagen om Finlands Bank har banken till uppgift att för sin del sörja för betalningssystemets och det övriga finansiella systemets tillförlitlighet och effektivitet och delta i utvecklingen av systemet. En regelbunden analys av finansmarknaden är en viktig del av övervakningen av makrostabiliteten. Med övervakning av makrostabiliteten på finansmarknaden avses centralbankernas uppgifter särskilt i deras egen-skap av övervakare av banksektorn och värdepappersmarknaden. Centralbankens makrotill-

syn skiljer sig från finanstillsynsmyndigheternas tillsyn genom att den primärt gäller finansmarknaden och de finansiella systemen, inte enskilda företag. Övervakningen av makrostabiliteten fokuserar särskilt på risker som kunde äventyra det finansiella systemets funktionsförmåga.

Regleringen av finansmarknaden har blivit allt mer internationell och den inhemska lagstiftningen grundar sig allt oftare på EU-direktiv och internationella avtal. Finanstillsynen sköts nationellt i EU, men dessutom har Europeiska centralbankssystemet en banktillsynskommitté med representanter från medlemsländernas centralbanker och finanstillsynsmyndigheter och ECB. Finlands Bank och Finansinspektionen har en representant var i kommittén. Banktillsynskommittén utvärderar regelbundet banksektorns stabilitet och struktur i EU.

På våren 2001 genomförde Internationella valutafonden (IMF) och Världsbanken en gemensam utvärdering av den finansiella sektorn i Finland inom ramen för FSAP (Financial Sector Assessment Program). Finlands Bank, Finansinspektionen, finansministeriet, Försäkringsinspektionen, social- och hälsovårdsministeriet och vissa andra myndigheter och representanter för den privata sektorn bidrog med information. Finlands Bank gjorde bl.a. olika beräkningar för utvärderingen.

Enligt valutafondens bedömning är det finländska finansiella systemet stabilt. Den gynnbara makroekonomiska utvecklingen under de senaste åren har förstärkt såväl hushållens som företagens ekonomiska ställning. Dessutom har bankerna undvikit alltför stora kreditförlustrisker. Inte ens betydande förändringar i tillgångspriserna skulle äventyra det finansiella systemet. IMF publicerade en rapport om sin utvärdering, som lagts ut på valutafondens webbplats. Motsvarande utvärdering har utförts i flera andra länder.

Utvecklingen på den internationella finansmarknaden 2001

Finansmarknaden drabbades 2001 av flera allvarliga problem i olika delar av världen. Vissa av problemen orsakades av faktorer utanför ekonomin och finansmarknaden. Terrorattackerna mot Förenta staterna den 11 september fick kraftiga återverkningar särskilt på värdepappersmarknaden. New York-börsen var stängd flera dagar, och vissa för kapitalmarknaden viktiga företag förlorade hundratals anställda.

Allvarliga problem förekom också i många andra länder. Svårigheterna i Japans ekonomi och de japanska bankerna förvärrades ytterligare bl.a. på grund av de brant fallande börskurserna. Det växande antalet konkurser och de fortsatt fallande tillgångspriserna ökade bankernas oreglerade krediter. De japanska finanstillsynsmyndigheterna meddelade att övervakningen av bankernas låneportföljer skulle effektiveras.

I Finland och de övriga EU-länderna var läget på finansmarknaden relativt lugnt 2001. Exempelvis hade terrorattackerna den 11 september en förvånansvärt liten inverkan på den finländska marknaden. Den kanske viktigaste direkta effekten var att Finansinspektionen gav order om avbrytande av inlösen av andelar i sådana placeringsfonder för vilka inget värde kunde bestämmas då New York-börsen var stängd.

Bankerna

Strukturella förändringar i bankverksamheten

De två huvudtrenderna i bankverksamheten under de senaste åren, bildningen av multinationella finansiella koncerner och uppkomsten av allt fler finansiella konglomerat, kunde skönjas också i Finland.

Sammanslagningen av den finsk-svenska Meritanordbanken, den danska Unidanmarkkoncernen och den norska Christiania Bank og Kreditkasse fortsatte 2001 med många koncerninterna omstruktureringar som ledde till att Nordeakoncernens bankverksamhet koncentrerades till koncernen Nordea Bank Finland. Nordea Bank Finland är en affärsbank som införts i handelsregistret i Finland och beviljats koncession av finansministeriet. Genom övertagande av Merita Banks verksamhet har banken den klart största marknadsandelen i Finland. Den har dessutom tre betydande dotterbolag som bedriver bankverksamhet i de övriga nordiska länderna. Mätt med koncernens balansslutning är Nordea Bank Finland klart större än alla övriga depositionsbanker med koncession i Finland tillsammans. Den är en del av en ännu större koncern, vars moderbolag är det svenskregistrerade holdingbolaget Nordea, som också äger stora försäkringsbolag och värdepappersföretag.

Fusionen mellan kreditinstitutskoncernen Leonia och Försäkringsbolaget Sampo hade nästan slutförts redan 2000, men omstruktureringen fortsatte under 2001. Leonia Banks namn ändra-

des till Sampo Bank i februari. I april bytte koncernens moderbolag namn från Sampo-Leonia till Sampo.

I oktober indelades Sampo Bank i tre juridiska enheter. Till Sampo Bank överfördes största delen av bankverksamheten, till Sampo Kredit export- och projektfinansieringen och en del av storföretagskunderna och till Sampo Affärsfastigheter fastigheterna.

I november kom Sampo och skadeförsäkringsbolaget If överens om att Sampo skulle överlåta sin skadeförsäkringsverksamhet till If mot såväl aktier i If som kontantvederlag. Sampo ägarandel i If blev 38,05 %. Övriga aktieägare är Ömsesidiga pensionsförsäkringsbolaget Varma-Sampo, de svenska försäkringsbolagen Skandia och Skandia Liv och det norska försäkringsbolaget Storebrand. Sampo och Varma-Sampos sammanräknade andel av röstetalet är 50 %.

En ny inhemsk affärsbank inledde sin verksamhet i Finland när finansministeriet beviljade Evli Fondkommission bankkoncession den 30 augusti. Samtidigt ändrades bolagets namn till Evli Bank. Landesbank Schleswig-Holstein Girozentrale som erhållit auktorisation i Tyskland expanderade genom att inrätta en filial i Finland. Yrityspankki Skop som varit i likvidation upphörde med sin bankverksamhet när finansministeriet återkallade dess koncession den 1 januari 2001.

Kommunernas Bostadskredit och Kommunfinans gick samman genom en kombinationsfusion. Finansministeriet beviljade det nya bolaget, Kommunfinans, koncession för kreditinstitut den 26 april 2001. Kommunfinans erbjuder finansiering till den kommunala sektorn och allmännyttiga bostadssamfund. Bolaget tar inte emot insättningar från allmänheten utan skaffar finansiering på kapitalmarknaden.

Under året bildades en hypoteksbank, Aktia Hypoteksbank, som erhöll koncession i november. Hypoteksbanksverksamheten är än så länge rätt blygsam i Finland. Inom branschen finns tre kreditinstitut som alla hör till depositionsbankskoncerner. Deras sammanlagda balansomslutningar uppgick i december 2001 till knappt 100 miljoner euro.

Bankernas lönsamhet

På grund av de stora strukturaffärerna, integrationen av bank- och försäkringsverksamheten och koncernernas internationalisering är det

svårt att redovisa exakta sifferuppgifter om den inhemska banksektorns lönsamhet totalt sett. Generellt var bankernas lönsamhet fortfarande god, om än något sämre än 2000.

Bankernas svagare lönsamhet berodde till stor del på faktorer av engångsnatur. Vissa banker hade exempelvis 2000 fått exceptionellt stora dividendintäkter och försäljningsvinster som inte förekom 2001. Den försvagade lönsamheten förklarades emellertid också av andra faktorer. I många bankgrupper ökade verksamhetskostnaderna. Den minskade värdepappershandeln drog ned provisionsintäkterna.

In- och utlåningsstockarna ökade, men räntemarginalen mellan in- och utlåningsräntorna minskade. Nedgången i räntenivån var en viktig orsak till att räntemarginalen krympte, då en stor del av utlåningen är bunden till olika referensräntor, medan inlåningen till största delen har fast ränta. Trots det jämfört med föregående år klart dystrare konjunkturläget förblev kredit- och garantiförlusterna relativt små.

Värdepappersmarknaden

Aktierna som börjat falla 2000 fortsatte nedåt under största delen av året. I EU-länderna och Tokyo var börskurserna som lägst under några dagar efter terrorattackerna och i New York strax efter att börsen öppnat på nytt. Exempelvis Dow Jones breda index Euro Stoxx nådde den 21 september sitt lägsta värde som låg 39,7 % under värdet vid utgången av 2000. Kurserna hann inte före årets slut återgå till nivån ett år tidigare. Sammanlagt sjönk det breda Euro Stoxx-indexet under året med 20,2 %.

Kursutvecklingen var rätt oenhetlig i olika branscher. I början av året bibehöll aktierna i bolag inom de traditionella branscherna sitt värde relativt väl, medan IT-bolagens aktier drabbades av kursfall. I slutet av året var kursuppgången däremot kraftigast inom informations- och kommunikationsteknik.

Aktieomsättningen på Helsingforsbörsen var fortsatt livlig. Den uppgick till sammanlagt 203 miljarder euro. Detta var något mindre än 2000 (227 miljarder euro), men klart mer än 1999 (105 miljarder euro). Nokiaaktiens andel av den totala aktieomsättningen under året var cirka 77 %. År 2000 hade andelen varit omkring 10 procentenheter mindre.

Trots den livliga omsättningen sjönk aktiekurserna 2001. När HEX-generalindex var som lägst i september var det 57 % lägre än vid slutet av

2000 och HEX-portföljindex, där Nokias inverkan har begränsats till 10 procent, 39 % lägre än vid slutet av 2000. I slutet av året steg kurserna men inte till nivåerna vid utgången av 2000. Totalt sjönk HEX-generalindex 2001 med 32 % och HEX-portföljindex med 22 %. Kursutvecklingen följde således i stort sett den globala kursutvecklingen.

De finskregistrerade placeringsfonderna växte endast något 2001, dvs. med omkring en miljard euro till 14,5 miljarder euro. Aktier tecknades till ett klart lägre nettobelopp än året innan. Dessutom reducerades fondkapitalet av nedgången i aktiekurserna med krympande aktie- och blandfonder som följd. Korträntefonderna som var specialiserade på ränteinstrument med kort maturitet ökade relativt sett kraftigast. Deras fondkapital nästan fördubblades till omkring 3 miljarder euro, vilket var ungefär en femtedel av samtliga placeringsfonder. I fonder som endast investerade i Finland fanns 22 % av fondkapitalet, mot 26 % i december 2000. De fonder som investerade i euroområdet och särskilt räntefonderna växte 2001 relativt sett mest.

Det utländska innehavet i Finlands värdeandelssystem minskade något 2001. I december 2000 innehades 74 % av marknadsvärdet av aktierna i värdeandelssystemet av utlänningar, medan andelen vid utgången av 2001 var 71 %.

Utveckling av reglering och tillsyn

Internationell reglering och tillsyn

Under 2001 bereddes flera viktiga internationella regleringsprojekt.

Det viktigaste projektet var reformen av kapitaltäckningsreglerna för kreditinstitut och värdepappersföretag. I alla EU-länder och de flesta andra länder tillämpas kapitaltäckningsregler som baserar sig på Baselkommitténs rekommendation från 1988. Denna rekommendation är till många delar föråldrad och en revidering av kapitaltäckningsreglerna har pågått redan en tid.

I januari 2001 publicerade Baselkommittén för banktillsyn det andra samrådsdokumentet med förslag till nya kapitaltäckningsregler för beräkningen av kreditinstitutens kapitalkrav. Syftet med reformen är att precisera metoderna för jämförelser av risker och eget kapital i kapitaltäckningsberäkningen. Finlands Bank, finansministeriet och Finansinspektionen gav i maj gemensamma, i huvudsak positiva kommentarer till Baselkommittén. Baselkommittén för

banktillsyn kommer senare att lämna en tredje version av sitt förslag till kapitaltäckningsregler.

Också Europeiska kommissionen har omarbetat sitt förslag till nya kapitaltäckningsregler. Kommissionens förslag följer i huvudsak Baselkommitténs förslag, men det tar också ställning till eventuella avvikelser i frågor av särskild betydelse för EU. Ett direktiv om kapitaltäckningsreglerna kommer att sättas i kraft i medlemsstaternas nationella lagstiftning 2005. Direktivet skulle gälla också värdepappersföretag.

Europeiska kommissionen lade i februari 2001 fram ett förslag till förordning om tillämpning av internationella redovisningsstandarder (IAS). Enligt förslaget skall alla börsnoterade företag i EU från och med 2005 upprätta sina koncernbokslut i enlighet med dessa redovisningsstandarder. Förordningen föreslås gälla också företag som har emitterat masskuldebrev som omsätts på en fondbörs eller reglerad marknad. Syftet är att fördjupa integrationen av EU-ländernas kapitalmarknader genom att förbättra jämförbarheten mellan årsredovisningarna i företagen i EU.

Europeiska kommissionen lade i april 2001 fram ett förslag till direktiv om extra tillsyn över kreditinstitut, försäkringsföretag och värdepappersföretag i ett finansiellt konglomerat. Direktivet syftar till att fastställa gemensamma normer för tillsyn över finansiella konglomerat i medlemsstaterna. I direktivet finns bland annat en definition av finansiellt konglomerat, bestämmelser om samordnare och en framställning om förebyggande av dubbelräkning av tillgångar vid uppfyllandet av kapitalkravet.

Regleringen och tillsynen i Finland

I december 2001 antog riksdagen tre betydande reformer av finansmarknadslagstiftningen.

För det första antog riksdagen en lag om tillsyn över finans- och försäkringskonglomerat, som baserar sig på Europeiska kommissionens direktivförslag från april. I lagen fastställs bl.a. enligt balansomslutningen och kapitalkravet när Finansinspektionen är samordnande tillsynsmyndighet och när Försäkringsinspektionen är det i koncerner som har både finans- och försäkringsverksamhet. Den samordnande tillsynsmyndigheten skall bl.a. övervaka ägarnas och ledningens tillförlitlighet och konglomeratets interna kontroll och riskhantering. I lagen utökades rätten för företag inom ett finansiellt konglomerat att utbyta information.

För det andra antog riksdagen lagar om ändring av olika lagar om banker och andra kreditinstitut. På fusion, delning och nedsättning av bundet eget kapital som gäller kreditinstitut tillämpas enligt dem bl.a. borgenärsskyddsförfarande enligt den allmänna bolagslagstiftningen. Detta gäller emellertid inte normala insättningar, utan de omfattas av insättningsgarantin. Finansinspektionen gavs omfattande befogenheter att hindra ovan nämnda åtgärder om de äventyrar kreditinstitutets kapitaltäckning. Riksdagen antog också en lag om temporärt avbrytande av en depositionsbanks verksamhet. Finansministeriet kan temporärt avbryta mottagandet av insättningar och betalningen av skulder i en depositionsbank som hamnat i ekonomiska svårigheter. Ett avbrott förutsätter att Finlands Bank och Finansinspektionen först har hörts och att fortsättande av verksamheten skulle orsaka allvarliga störningar på finansmarknaden, exempelvis äventyra insätternas ställning. En bank vars verksamhet temporärt har avbrutits skall upprätta en plan för sanering av verksamheten. Ändringarna trädde i kraft vid början av 2002.

För det tredje antog riksdagen lagar om ändring av värdepappersmarknadslagen och lagen om handel med standardiserade optioner och terminer. Skyldigheten att offentliggöra ett emissionsprospekt när värdepapper sätts i omlopp bland allmänheten utsträcktes till att gälla företag vars aktier är föremål för offentlig handel också privata aktiebolag. Syftet med lagen är också att öka konkurrensen så att även andra handelsplatser än fondbörser kan ta upp en börsaktie eller någon annan andel av en sammanslutnings eget kapital till handel. Vidare skall marknadsaktörernas självreglering ökas. Exempelvis skall den som ordnar offentlig handel ställa krav på förvaltningen hos den som emitterar värdepapper som är föremål för offentlig handel. Ändringarna trädde i kraft vid början av 2002.

Betalningssystemen

Europeiska kommissionens missnöje med de höga expeditionsavgifterna för gränsöverskridande betalningar, bankautomatuttag och kortbetalningar inom euroområdet resulterade i en förordning enligt vilken expeditionsavgifterna för betalningar under 12 500 euro skall motsvara de inhemska avgifterna. Detta väckte mycket diskussion och stötte på motstånd från bankernas sida.

Införandet av eurosedlar och euromynt föranledde ändringar i två betalningssystem i Finland. Både det s.k. POPS-systemet (bankernas on line-system för expressbetalningar och checkar) och bankernas betalningssystem (PMJ-systemet) konverterades till euro vid årsskiftet 2001/02. Ändringarna i systemen gjordes av bankerna. Bankerna konverterade med framgång också alla bankkonton, lån, kontoutdrag och andra uppgifter i mark till euro. Omställningen av uttagsautomaterna till euro tog fyra dagar. I Finlands Banks checkkontosystem och det EU-täckande TARGET-systemet medförde kontantutbytet inga förändringar, eftersom alla transaktioner i systemen genomförts i euro redan sedan början av 1999.

Allmän övervakning

Finlands Bank och ECBS söker se till att betalnings- och avvecklingssystemen fungerar säkert och störningsfritt och utan risker för användarna. Verksamheten kallas allmän övervakning. Centralbankens uppgifter och mål enligt lagen om Finlands Bank (214/1998) utgör den rättsliga grunden för den allmänna övervakningen av betalningssystemen. Centralbanken skall uttryckligen övervaka betalnings- och avvecklingssystemen som helheter. Tillsynen av enskilda parter risker hör däremot till Finansinspektionen.

Ett av de viktigaste redskapen för den allmänna övervakningen består i att utveckla och övervaka reglerna för systemen. Ansvar för den allmänna övervakningen innebär också att Finlands Bank bland annat ålägger de systemansvariga att omedelbart rapportera problem till Finlands Bank. De systemansvariga lämnar dessutom regelbundet detaljerade rapporter om systemens funktion.

Betalningssystemen

Internationella valutafondens och Världsbankens gemensamma utvärdering av den finansiella sektorn i Finland inom ramen för FSAP (Financial Sector Assessment Program) omfattade också granskning av betalningssystemen. Syftet var att utvärdera riskerna i de finländska betalningssystemen och hur de internationella standarderna och rutinerna på området uppfylls. Utvärderingen föranledde inga anmärkningar på systemen.

Förmedling av massbetalningar i EU- och euroområdet

Eftersom EU-området bildar en gemensam marknad skall överföringen av massbetalningar inom området kunna ske lika effektivt och säkert som inom de enskilda länderna. Europeiska kommissionen var inte nöjd med bankernas åtgärder för att uppnå detta mål och lade därför fram ett nytt förslag till förordning i juli 2001. Förslaget gällde gränsöverskridande betalningar i euro inom euroområdet, kortbetalningar och automatuttag.

Förslaget antogs av Europaparlamentet i december 2001. Förordningen träder i kraft den 1 juli 2002 i fråga om kortbetalningar och kontantuttag och den 1 juli 2003 i fråga om kontoöverföringar. Förordningen gäller till att börja med betalningar under 12 500 euro. De dyra hantlingskostnaderna för betalningar med åtföljande höga serviceavgifter har delvis berott på medlemsländernas krav att de monetära finansinstituten skall redovisa gränsöverskridande betalningar i betalningsbalansstatistiken. Enligt gällande regler behöver betalningar under 12 500 euro inte redovisas i statistiken. Vid början av 2006 höjs gränsen till 50 000 euro.

Enligt förordningen skall expeditionsavgifterna motsvara avgifterna för inhemska betalningar. Kommissionen anser att euroområdet bildar ett enda marknadsområde och att avgifterna för gränsöverskridande och inhemska betalningar därför skall vara lika stora för medborgarna i euroområdet. Fördelarna med den gemensamma valutan borde på det sättet komma även konsumenterna till godo.

I förordningen föreskrivs också att internationella bankkontonummer (IBAN) och bankidentifikationskoder (BIC) som möjliggör automatisk hantering av betalningarna skall användas. Automatisk hantering medför lägre kostnader för betalningsöverföringar för bankerna och därmed ett mindre kostnadstryck.

Internationella rekommendationer, EU-direktiv och nationell lagstiftning 2001

Lagstiftningen om betalnings- och avvecklingsystemen utvecklades när inhemska lagstiftning anpassades efter Europeiska unionens direktiv. Genom medverkan i de arbetsgrupper som berett den nya lagstiftningen deltog Finlands Bank i förberedelserna av olika projekt både internationellt och i Finland.

Europaparlamentet antog i december 2001 förordningen om gränsöverskridande betalningar i euro, som är direkt bindande för medlemsländerna. Europaparlamentets och rådets direktiv om elektroniska pengar införlivades med bankservicearbetsgruppens lagstiftningsförslag som överlämnades till riksdagen i januari 2001.

Europaparlamentets och rådets direktiv om finansiella säkerhetsordningar avseende värdepapper, värdeandelar och kontanter som används för trygghet av olika förpliktelser har också varit under beredning. Direktivet föreslås gälla endast vissa i direktivet fastställda myndigheter, centralbanker, finansinstitut under tillsyn och storföretag. Syftet är att effektivisera de gränsöverskridande åtgärder som behövs för att garantera Eurosystemets störningsfria funktion. Direktivet kommer att leda till harmonisering av de viktigaste bestämmelserna om finansiella säkerheter i EU och för sin del bidra till den gemensamma marknaden. Behandlingen av direktivförslaget skall vara slutförd inom loppet av 2002.

Den långsamma integrationen av värdepappersmarknaden har påtalats som en stor svaghet i EU. De nya kommittéer som i Lamfalussy-rapporten föreslås för tillsynen av värdepappersmarknaden tillsattes sommaren 2001 som ett resultat av toppmötet i Stockholm. Kommittéerna är Europeiska värdepapperskommittén (ESC) bestående av experter på statssekreterarnivå och Europeiska värdepapperstillsynskommittén (CESR) som teknisk rådgivare. De sammanträdde första gången i september men har än så länge endast rådgivande status eftersom kommissionen och parlamentet inte har kunnat enas om deras slutliga ställning. Europeiska kommissionen införde emellertid det föreslagna samrådsförfarandet för att stimulera utvecklingen mot en integrerad marknad. Förfarandet tillämpades första gången vid uppdateringen av investerings-tjänstedirektivet. Finlands Bank deltog aktivt i beredningen både genom egna yttranden och via ECBS.

Såväl tillsynsmyndigheterna som centralbankerna har konstaterat att de inte ensamma kan säkerställa en ändamålsenlig och effektiv infrastruktur under rådande förhållanden. I november tillsattes en gemensam arbetsgrupp för ECBS och Europeiska värdepapperstillsynskommittén (CESR) för att ta fram europeiska regler och föreskrifter för clearing- och avvecklingsystemen för värdepapper. Arbetet skall bygga på de 19 rekommendationer som G10-länderna gav i november. I arbetsgruppen är både Finans-

inspektionen och Finlands Bank representerade. Syftet är att precisera vissa av de globala rekommendationerna i en mer bindande riktning och göra dem tillämpliga även på centrala motparter. Konkreta resultat väntas i slutet av 2002.

Betalningsmedelsförsörjningen och kontantutbytet

Finlands Bank svarar för myndighetsuppgifterna i betalningsmedelsförsörjningen.¹ Med Europeiska centralbankens tillstånd ger banken ut sedlar och mynt i Finland och säkerställer deras kvalitet, äkthet och tillgänglighet i hela landet. Det är en viktig uppgift för Finlands Bank att i samarbete med bankerna och andra parter svara för ett effektivt och säkert penningförsörjningssystem i landet. Dessutom deltar Finlands Bank i beredningen av och besluten om ECBS sedelfrågor och svarar för verkställandet i Finland av de harmoniserade besluten i ECBS.

Inom betalningsmedelsförsörjningen var 2001 ett exceptionellt år med omorganisering av penningförsörjningssystemet och förberedelser för övergången till sedlar och mynt i euro.

Penningförsörjningssystemet omorganiserades

Under 2001 omorganiserades penningförsörjningssystemet i Finland i grunden. Det tidigare systemet för beställning och inlämning av sedlar och mynt användes av Finlands Bank och bankerna från oktober 1988 till slutet av september 2001. De banker som var parter i penningförsörjningsavtalet beställde dagligen kontorsvis kontanter från och lämnade likaså kontorsvis in pengar till något av Finlands Banks fem driftställen. Bankernas checkkonton i Finlands Bank debiterades med de beställda beloppen och krediterades med de inlämnade beloppen. Penningtransporterna sköttes huvudsakligen av Posten Finland och värdetransportföretagen SPAC (nuvarande Falck) och Securitas. På grund av Postens centrala roll motsvarade regionerna för Finlands Banks driftställen i kontantförsörjningstransporterna postområdena.

¹ Finlands Bank har fem driftställen för kontantförsörjningsuppgifter: regionbyråerna i Helsingfors-Vanda och Åbo samt kontoren i Kuopio, Tammerfors och Uleåborg, som alla hör till bankens betalningsmedelsavdelning.

Efter upplösningen av samarbetet mellan Leonia och Posten Finland hade Leonias banktjänster upphört i postkontoren under 2000 och Posten kunde därför inte längre 2001 delta som avtalspart i kontantförsörjningen. Samtidigt upphörde också Postens kontantförsörjningstransporter och Finlands Banks regionindelning för transporterna ändrades så att den överensstämde med värdetransportföretagens transportruttruter.

Vid början av 2001 lade Automatias ägarbanker Merita Bank, Andelsbankscentralen-ABC andelslag och Sampo Bank över förvaltningen och utvecklingen av sin kontantförsörjning på Automatia Pankkiautomaatit. Finlands Bank beviljade Automatia rätt till checkkonto utan kredit och ingick ett penningförsörjningsavtal med bolaget. Automatia köper transporter för pengar beställda eller inlämnade av ägarbankernas kontor och kunder samt uppräkningscentraltjänster av sina underleverantörer, främst Falck och Securitas. I hela landet har Falck och Securitas totalt 21 uppräkningscentraler.

Under senare hälften av september 2001 anslöt sig också de övriga parterna i penningförsörjningsavtalet, dvs. Lokalandelsbanksförbundet, Sparbanksförbundet, Svenska Handelsbanken och Ålandsbanken, till det av Automatia förvaldade systemet för att få tillgång till primära kontantförsörjningstjänster. Samtidigt kunde det datasystem som hade byggts för kontantförsörjningen av finska mark den 1 oktober 2001 ersättas med ett nytt system mellan Finlands Bank och Automatia för beställning och leverans av eurosedlar och euromynt (ETT). För bankkontorens primära kontantförsörjning används ett datasystem mellan Automatia och bankerna.

I det nya penningförsörjningssystemet blev Automatia således Finlands Banks enda kund, som med hjälp av sina underleverantörer sköter kontantförsörjningen för bankerna och deras kunder.

Beloppet utelöpande sedlar och mynt minskade

Trots att ersättande betalningsmedel blivit allt vanligare har beloppet utelöpande sedlar och mynt ökat kontinuerligt de senaste decennierna frånsett krisåren under första hälften av 1990-talet, då mängden kontanter förblev oförändrad. I början av 2001 bröts trenden och beloppet utelöpande sedlar och mynt började minska. Hushållens köpkraft uppvisade emellertid fortfarande en klar ökning trots den svagare ekonomiska utvecklingen och inkomstförväntningar-

na var fortsatt optimistiska. Det minskade beloppet utelöpande sedlar och mynt förklaras framför allt av att kontanter överfördes till bankkonton eller användes vid inköp före kontantutbytet.

Det genomsnittliga beloppet utelöpande kontanter 2001 uppgick till drygt 17,3 miljarder mark, mot knappt 18,3 miljarder mark året innan. I förhållande till bruttonationalprodukten var volymen utelöpande sedlar och mynt i genomsnitt 2,2 %, dvs. en tiondels procentenhet mindre än föregående år. Av alla EU-länder hade Finland den minsta volymen utelöpande kontanter i förhållande till bruttonationalprodukten, vilket anses bero på de avancerade betalningssystemen i Finland, det ringa bruket av sedelstocken som sparform och det låga beloppet finländska sedlar utomlands.

Vid årets utgång uppgick allmänhetens innehav av kontanter (inkl. Automatia Pankkiautomaatit) till 15 064 miljoner mark, vilket var 12,0 % mindre än vid slutet av föregående år.

Bankernas innehav var 912 miljoner mark eller hela 66,3 % mindre än året innan. Bankernas innehav, som hade varit nästan oförändrat sedan 1996, vände således klart nedåt 2001 efter att kontantförsörjningstjänsterna överfördes till Automatia. Automatias innehav av kontanter som tidigare hade bestått av endast bankautomatsedlar och de senaste åren uppgått till 700–800 miljoner mark närapå fördubblades före slutet av 2001. Bankernas andel av beloppet utelöpande sedlar och mynt utgjorde i genomsnitt under året bara 9,6 %, vilket var ca 4,5 procentenheter mindre än 2000. Relativt sett hade bankernas sedel- och myntkassor senast varit så här små före systemet med kontantmedelskrediter, som var i kraft 1980—1993.

Sedelströmmarna minskade

Beloppet sedlar beställda från Finlands Bank minskade 2001 med 6,0 % och uppgick till 70,5 miljarder mark. Antalet beställda sedlar var 689 miljoner, mot 743 miljoner året innan. Beloppet inlämnade sedlar minskade med 1,4 % och uppgick till 74,1 miljarder mark. Antalet inlämnade sedlar var 700 miljoner jämfört med 742 miljoner året förut.

Finlands Bank löste 2001 in sedlar som hade upphört att gälla vid början av 1994 för ca 3 miljoner mark. Vid årets slut fanns sådana sedlar dock fortfarande i omlopp till ett belopp av 227 miljoner mark. Inlösningsstiden såväl för dem

som för de marksedlar som upphörde att gälla den 1 mars 2002 löper ut den 29 februari 2012.²

Finlands Bank har de senaste åren för sedelhanteringen tagit ut en hanteringsavgift som fastställts till självkostnadspris enligt lagen om grunderna för avgifter till staten, men endast till den del sedelstockens årliga cirkulation via Finlands Bank har överskridit tröskelvärdet 4. Tröskelvärdet har motsvarat den omloppshastighet som ansetts nödvändig och samtidigt tillräcklig för att tillgodose kraven på sedelstockens kvalitet och äkthet i enlighet med Finlands Banks skyldighet som myndighet. Hanteringsavgiften har setts över halvårsvis på basis av sedelcirkulationen under föregående halvårsperiod. Per definition förblev hanteringsavgiften oförändrad fram till slutet av oktober 2001, dvs. 70 penni för ett parti på 100 stycken 100-markssedlar, men togs ut även för 50-markssedlar. Från början av november tog Finlands Bank inte längre ut någon hanteringsavgift för inlämnade sedlar för att påskynda inlämningen av marksedlar redan före inväxlingsperiodens början.

På grund av de minskade sedelströmmarna och hanteringsavgiftens förkortade giltighetstid sjönk intäkten av sedelhanteringsavgiften och uppgick till 7,3 miljoner mark mot 7,9 miljoner mark året innan. Av de banker som inte deltog i det av Automatia förvaltade systemet men som använde penningförsörjningens beställnings- och inlämningssystem tog Finlands Bank dessutom ut 1,0 miljoner mark i drifts- och underhållskostnader för systemet fram till den 1 oktober 2001. För Automatias penningbeställningar och -inlämningar debiterades ingen avgift, eftersom de inte längre skedde kontorsvis. För användningen av systemet debiterades därför 3,9 miljoner mark mindre än föregående år.

2001 påträffades 313 förfalskade finländska sedlar mot 161 året innan. Även om antalet ökade var det fortfarande huvudsakligen fråga om enskilda fall. Förfalskningarna påträffades ganska jämnt under hela året och i motsats till förhållandet i vissa andra euroländer förekom det i Finland ingen ökning i antalet förfalskningar av nationella sedlar mot slutet av året i samband med kontantutbytet.

Vid början av 1999 blev centralbankerna i euroområdet skyldiga att växla giltiga sedlar från de övriga euroländerna till nationella sedlar och mynt enligt den fasta omräkningskursen. Inväx-

² Sedlar och mynt som upphört att gälla och deras inlösningsstider har specificerats på Finlands Banks webbplats (<http://www.bof.fi>).

lingsskyldigheten är i kraft till den 31 mars 2002. Finlands Banks kontor växlade 2001 in sedlar från de övriga euroländerna för ett sammanlagt värde av 86 miljoner mark, vilket var omkring tre gånger så mycket som föregående år. Särskilt mot slutet av året ökade sedelinväxlingen betydligt på grund av det förestående kontantutbytet.

Myntbeställningarna minskade,
inlämningarna ökade betydligt

Finlands Bank gav 2001 ut bruksmynt för 389 miljoner mark och tog emot bruksmynt för 636 miljoner mark. Beloppet utgivna mynt minskade med 23,9 %, medan beloppet inlämnade mynt ökade med 41,5 % från året innan. Den stora skillnaden i myntströmmarnas utveckling berodde till stor del på uppmaningen till allmänheten i informationskampanjerna inför övergången till euro att använda upp sparade markmynt eller lämna in dem till bankerna i god tid före kontantutbytet. Dessutom bidrog Finlands Bank till utvecklingen genom att den 1 oktober 2001 slopa hanteringsavgiften för inlämnade mynt.

Jubileumsmynt från tre ämnesområden gavs ut 2001. Med anledning av VM i skidåkning i Lahtis präglades ett tvåmetallmynt i valören 25 mark med ett mittparti av aluminiumbrons och en ring av kopparnickel. Myntet präglades i 100 000 exemplar. Ett 100-marks jubileumsmynt i silver gavs ut på sommaren för att hedra 125-årsminnet av Aino Acktés födelse och operan och det präglades i 45 400 exemplar. Till minne av den finska marken gavs senare under året ut två jubileumsmynt: ett i guld med valören 1 mark, som präglades i 52 900 exemplar, och ett i kopparnickel också med valören 1 mark, som präglades i 500 000 exemplar.

De gemensamma ramarna för
kontantutbytet preciserades

ECB-rådet och Ekofinrådet bestående av EU:s ekonomi- och finansministrar hade fastställt gemensamma ramar för kontantutbytet för hela euroområdet. Besluten hade till stor del fattats redan före 2001. Under året behövde ECB bara precisera ramarna i vissa avseenden. De viktigaste preciseringarna var följande:

– ECB:s i januari antagna och i Europeiska gemenskapernas officiella tidning publicerade

riktlinje om utbytet av sedlar och mynt (*ECB/2001/1*), som innehåller rådets dittills viktigaste beslut om kontantutbytet.

– ECB:s i september antagna och i Europeiska gemenskapernas officiella tidning publicerade riktlinje (*ECB/2001/8*) om förhandstilldelning av eurosedlar utanför euroområdet. Enligt riktlinjen var förhands- och vidarestilldelning till centralbanker och kreditinstitut även utanför euroområdet på vissa villkor tillåten från den 1 december 2001.

– ECB:s i november antagna och i Europeiska gemenskapernas officiella tidning publicerade riktlinje (*ECB/2001/11*) om tillgång till systemet för övervakning av penningförfalskningar. Enligt riktlinjen består systemet av ett centrum för analys av sedelförfalskningar och en databas för penningförfalskningar vilka inrättats av ECB samt av ECBS nationella centrum mot penningförfalskningar. Databasen innehåller alla tekniska och statistiska uppgifter om förfalskningar av eurosedlar och euromynt och både nationella centralbanker och övriga behöriga nationella och internationella myndigheter har tillgång till den.

ECB-rådet förberedde sig för valutautbytet också genom att i mars 2001 inrätta en särskild samordningskommitté för utbytet av sedlar och mynt, vars mandattid begränsades till slutet av februari 2002. För kommittén utsågs en ordförande och till medlemmar av den valdes några representanter för ECB samt en representant för varje centralbank i Eurosystemet. Dessutom beslutades att en representant för Europeiska kommissionen skulle kallas till kommitténs möten. Kommittén fick till uppgift att löpande (efter årsskiftet dagligen) följa upp och informera om införandet av eurosedlar och euromynt med tonvikt på riskerna.

Ekofinrådet beslutade för sin del i september 2001 inrätta ett nätverk för information om övergången till euro. Nätverkets mandattid fastställdes till 1.12.2001—28.2.2002. Till deltagare i nätverket utnämndes en liten samordningsgrupp från kommissionen och en representant från varje EU-land och en från ECB. Nätverkets uppgift var att regelbundet (efter årsskiftet dagligen) samla in information om förberedelserna för och genomförandet av kontantutbytet i de enskilda medlemsländerna. Samordningsgruppen skulle lämna lägesrapporter till deltagarna, Ekonomiska och finansiella kommittén och andra ansvariga för kontantutbytet samt vid behov även informera allmänheten.

Förberedelserna för kontantutbytet slutfördes

Finlands Bank, Bankföreningen i Finland och dess medlemsbanker fattade beslut i de öppna frågorna i den nationella planen för övergång till sedlar och mynt i euro tidigt på hösten 2001, och den slutliga planen *Övergången till euro i Finland 2002* publicerades i oktober.³ Utöver omorganiseringen av penningförsörjningssystemet gällde de viktigaste öppna frågorna förhands- och vidare tilldelningen av euror och inlämningen av sedlar och mynt i mark.

Om förhandstilldelningen av euror beslutades i maj 2001 att distributionen skulle inledas med transporter till Automatiäs underleverantörers uppräkningscentraler och därifrån vidare till bankkontoren den 1 september 2001. Samtidigt beslutades att bankerna före inväxlingsperioden skulle leverera euror till företagskunder av betydelse för ett smidigt kontantutbyte. Finlands Bank tecknade förhandstilldelningsavtal med bankerna och Automatia enligt ECB:s riktlinje och bankerna ingick med sina företagskunder avtal om vidare tilldelningen enligt Finlands Banks instruktioner. Även dessa avtal följde ECB:s riktlinje.

Enligt förhandstilldelningsavtalen måste bankerna och Automatia bl.a. försäkra eurorna mot skada, stöld och rån och ställa Finlands Bank säkerheter för dem senast den 28 december 2001. Enligt avtalsvillkoren svarade bankerna också för de euror som vidare tilldelats företagen. Bankerna skulle omedelbart ställa Finlands Bank säkerheter för vidare tilldelningen och se till att företagen hade försäkringsskydd för eurorna. Vidare fick förhands- och vidare tilldelade euror inte i förväg överlämnas till tredje part och Finlands Bank behöll äganderätten till dem fram till inväxlingsperiodens början.

Utgångspunkten var att marksedlar och större mynt i huvudsak på normalt sätt skulle lämnas in av handeln och andra servicenäringar antingen direkt till Automatiäs underleverantörers uppräkningscentraler eller via bankerna. Inlämningen av mindre mynt under 2001 skulle effektiveras med hjälp av en särskild kampanj i samband med informationskampanjen om övergången till euro och genom särskilda uppsamlingsenheter i bankerna. Dessutom beslutades att uppräkningscentralerna skulle lämna in mynten till Finlands

Bank för vidaretransport till fyra upplag där mynten skulle överlämnas till finansministeriet. Sedlarna skulle uppräkningscentralerna lämna in till Finlands Banks närmaste driftställe.

Utöver den omfattande informationskampanjen och många föredrag om övergången till euro informerade Finlands Bank i september och oktober 2001 ca 1 100 euroutbildare i olika företag och organisationer som hanterar kontanter om eurosedlarnas och euromyntens äkthetsdetaljer. På kurserna hade deltagarna också möjlighet att närmare studera de fysiska sedlarna och mynten. I oktober gav Finlands Bank bankerna och de företag som vidare tilldelats euror tillstånd att använda euror för utbildningsändamål. Under hösten arrangerade banken i samarbete med andra parter inom kontantförsörjningen informationsmöten om säkerheten vid kontantutbytet på över 20 orter i olika delar av Finland. I slutet av november bjöd banken in representanter för de centrala parterna i kontantutbytet till ett omfattande seminarium om utgivningen av eurosedlar och euromynt och kontantutbytet, där de olika instansernas planer och beredskap gick igenom. Läget konstaterades i alla avseenden vara tillfredsställande.

Tillverkningen och förhandstilldelningen av eurosedlar och euromynt gick planenligt

Finlands Bank hade beställt nästan det totala behovet av eurosedlar i Finland vid början av 2002 från Setec och finansministeriet det totala behovet av euromynt från Myntverket. Banken hade uppskattat behovet av eurosedlar under inväxlingsperioden i Finland till nästan 100 miljoner sedlar och av euromynt till nästan 1 miljard mynt. Dessutom beställdes eurosedlar och euromynt för att läggas upp i lager för logistiska och oväntade behov.⁴ Alla beställda sedlar och mynt blev färdiga i tid så att förhandstilldelningen av euror kunde inledas planenligt i september 2001. Under sommaren distribuerade Finlands Bank

³ Finansministeriet uppdaterade i april sin *Plan för ibruktagandet av euror 2001/2002*, som riktar sig till en större målgrupp.

⁴ Behovet av eurosedlar i euroområdet vid slutet av 2001 för utgivning och uppläggning i logistiska lager hade uppskattats till totalt ca 15 miljarder stycken med ett värde av ca 633 miljarder euro. Utöver dessa beställdes ECB för Eurosystemets gemensamma reservlager ca 10 % av den utgivna volymen. I euroområdet präglades totalt ca 51 miljarder mynt med ett värde av ca 16 miljarder euro. I tillverkningen av eurosedlar och euromynt deltog totalt 15 sedeltryckerier och 16 myntverk.

till alla sina driftställen den mängd eurosedlar och euromynt som behövdes för att starta förhandstilldelningen.

Förhandstilldelningen av euromynt till bankerna genomfördes huvudsakligen under september-november och av eurosedlar under december 2001. Före slutet av oktober hade bankerna och Automatia förhandsbeställt sedlar motsvarande drygt hälften av det uppskattade utgivningsbehovet men mynt motsvarande bara omkring en tredjedel. Vidare tilldelningen till bankernas företagskunder skedde till största delen i december, och till följd av de stränga avtalsvillkoren var beställningarna relativt få. Finlands Bank framhöll därför särskilt nödvändigheten av en tillräcklig förhandstilldelning av mynt, så att det i början av 2002 skulle finnas tillräckligt med växelpengar i alla delar av landet. Vidare gjorde Finlands Bank en avvikelse från avtalsvillkoren och beviljade bankerna rätt att sälja euromyntförpackningar till bankernas egna företagskunder från och med den 17 december 2001 och företagarförpackningar innehållande euromynt och 5- och 10-eurosedlar från och med den 29 december 2001. Vid slutet av 2001 hade eurosedlar motsvarande ett värde av nästan 60 % och euromynt motsvarande ett värde av drygt 70 % av det uppskattade utgivningsbehovet förhandstilldelats.

Finansministeriet beslutade redan i september 2001 låta sammanställa företagarförpackningar med euromynt för att ge små företag tillgång till växelpengar vid årsskiftet. Förpackningarna innehöll mynt för 168 euro (1 000 mark) och de tillverkades på beställning i ca 26 000 exemplar. Förpackningarna kunde lösas ut på postkontoren från och med den 17 december 2001. För att ge allmänheten möjlighet att lära känna euromynten beslutade finansministeriet i maj 2001 låta tillverka euromyntförpackningar. Förpackningarna innehöll ett euromynt av varje valör (totalt 3,88 euro). 500 000 förpackningar tillverkades och de såldes i R-kioskerna för 23 mark från den 15 december 2001.

Införandet av eurosedlar och euromynt lyckades utmärkt, inlämningen av sedlar och mynt i mark gick planenligt

Då eurosedlar och euromynt samtidigt infördes i de tolv euroländerna var det även i ett globalt perspektiv historiens mest omfattande projekt för planering, tillverkning och utgivning av kontanter. Projektet krävde många ändringar bland

annat i lagstiftningen och den tekniska utrustningen på kontanthanteringsområdet. Förberedelserna för projektet hade pågått i omkring 10 år.

Enligt både ECB och Europeiska kommissionen lyckades införandet av eurosedlar och euromynt utmärkt i hela euroområdet. De nya kontanterna fick ett synnerligen entusiastiskt mottagande av allmänheten, och även mediernas nyhetsförmedling om kontantutbytet var i stort sett positiv. Efter den första veckan i januari genomfördes redan över hälften av euroländernas kontantbetalningar i euro och detaljhandeln lämnade växelpengar huvudsakligen i euro. Nästan alla uttagsautomater var också omställda till euro. Omställningen av olika varu-, parkerings- och andra penningautomater gick däremot långsammare på grund av det stora antalet och de många varianterna.

En månad efter införandet av eurosedlar och euromynt började kontantutbytet inom euroområdet för allmänhetens del redan vara förbi. Av kontantbetalningarna skedde drygt 95 % i euro och ca 85 % av uttagsautomaterna var omställda till euro. Utbudet av eurosedlar och euromynt var rätt dimensionerat, eftersom det ingenstans uppstod brist på någon enda sedel- eller myntvalör bortsett från några lokala fall. Mot förväntan påträffades endast få euroförfalskningar i euroområdet, och på grund av sin dåliga kvalitet var de lätta att upptäcka. Också de felaktiga sedlar och mynt som påträffades var överraskande få med tanke på den enorma mängd som tillverkats.

I Finland gick införandet av eurosedlar och euromynt synnerligen bra och Finland hörde till de euroländer där kontantutbytet gick snabbast. Redan efter de fyra första dagarna i januari var alla uttagsautomater omställda till euro och efter en vecka gjordes omkring tre fjärdedelar av kontantbetalningarna i euro. Också handeln lämnade växelpengar huvudsakligen i euro. Under den första veckan minskade andelen kortbetalningar i Finland, liksom även i många andra euroländer, trots förhandskampanjerna. Det berodde på att allmänheten var intresserad av de nya pengarna och ville bli av med de gamla. Redan följande vecka normaliserades dock situationen.

Vid slutet av januari 2002 hade Finland i praktiken helt och hållet övergått till euro. Av kontantbetalningarna utgjorde eurobetalningarna redan över 95 % och nästan alla varuautomater fungerade med euro. Eurosedlar och euromynt i alla valörer fanns också i tillräckliga mängder. Euroförfalskningar påträffades i Finland först i slutet av januari i fyra enskilda fall. Likaså råka-

de endast några enstaka felaktiga eurosedlar och euromynt i allmänhetens händer. Även i Finland fick övergången till euro ett entusiastiskt mottagande av allmänheten och i medierna behandlades kontantutbytet sakligt och mestadels i positiva tongångar.

Av logistiska skäl kom inlämningen av nationella sedlar och mynt i gång klart långsammare än utgivningen av euro i samtliga euroländer. Detta gällde särskilt mynten. Finlands Bank uppskattade i förväg att nästan alla marksedlar, nästan hälften av antalet mynt i mark och drygt två tredjedelar av myntbeloppet med tiden lämnas in till Finlands Bank. Inlämningen började redan före årsskiftet. Vid slutet av januari 2002 hade sedlar motsvarande ca 80 % och mynt motsvarande drygt 40 % av respektive uppskattade inlämningar lämnats in.

Förvaltningen av valutareserven

Finlands Bank förvaltar två valutareserver, dvs. en del av Europeiska centralbankens valuta-reserv och sin egen valuta-reserv. Den del av valuta-reserven som Finlands Bank förvaltar för ECB:s räkning uppgick vid utgången av 2001 till ca 793 miljoner euro och Finlands Banks egen valuta-reserv till ca 9 380 miljoner euro.

Europeiska centralbankens valuta-reserv

Finlands Bank har i likhet med de övriga nationella centralbankerna i Eurosystemet överfört en del av sin valuta-reserv till ECB. Reserverna består av valuta-fordringar och guld. Till följd av överföringarna har de nationella centralbankerna en räntebärande fordran i euro på ECB.

Eurosystemets eventuella valutainterventioner görs med ECB:s reserv, vilket innebär att trygghets- och likviditetsmålen betonas i placeringen av reserven. Inom ramen för dessa villkor är målet bästa möjliga avkastning.

ECB:s valuta-reserv förvaltas av de nationella centralbankerna inom de gränser som har överenskommit i ECB. ECB:s reserv har placerats i fordringar i dollar och yen och i guld. Riktlinjerna för förvaltningen av portföljen motsvarar i hög grad de kriterier som Finlands Bank tillämpar vid placeringen av sin egen reserv. Placeringsvalutornas andelar, den s.k. valutafördelningen, hålls fast. ECB har för reserven fastställt normportföljer enligt valuta, och de nationella centralbankerna försöker uppnå en avkastning som är

större än avkastningen på normportföljen. Avkastningen på valuta-reserven och riskerna i den följs upp fortlöpande.

Placeringen av ECB:s reserv utvecklas hela tiden bl.a. genom att urvalet placeringsinstrument utökas. De nationella centralbankerna – inklusive Finlands Bank – deltar aktivt i utvecklingsarbetet genom medverkan i ECBS kommitté för marknadsoperationer och i dess arbetsgrupp och påverkar därigenom placeringspolicyn för ECB:s reserv.

Europeiska centralbankens valuta-reserv uppgick vid utgången av 2001 till ca 46,6 miljarder euro.

Finlands Banks valuta-reserv

Reserven hålls för eventuella ytterligare överföringar till ECB och för Internationella valutafondens (IMF) finansieringsbehov samt som beredskap för undantagsförhållanden. Finlands Banks valuta-reserv är under EMU-förhållanden stabil och behöver inte längre vara lika likvid som före etapp tre. Större uppmärksamhet har därför fästs vid att förbättra reservens avkastning.

Viktiga mål vid placeringen av Finlands Banks valuta-reserv är trygghet, likviditet och avkastning. Trygghet innebär att reservens marknadsvärde inte får variera för mycket på grund av olika risker. Dessutom skall en del av reserven vara tillräckligt likvid; den skall vid behov kunna realiseras tillräckligt snabbt och till låga kostnader. Inom ramen för dessa villkor är målet bästa möjliga avkastning.

De risker som framför allt är förknippade med valuta-reserven är valuta-, ränte-, kredit- och likviditetsrisker. Den förväntade avkastningen kan förbättras genom höjd risknivå. Med placeringspolicyn eftersträvas en sådan kombination av risker och avkastningsförväntningar som bäst motsvarar bankens långsiktiga mål. I placeringspolicyn är en effektiv spridning av placeringarna av central betydelse.

Den viktigaste risken i valuta-reserven är valutarisken som beror på värdefluktuationer i reservvalutorna gentemot euron respektive varandra. Valutarisken minimeras genom att reserven sprids på olika valutor. På detta sätt hindras att värdefluktuationer i enskilda valutor väsentligt påverkar reservens värde. Reservvalutor är US-dollar, det brittiska pundet, den japanska yenen, den danska kronan och den svenska kronan. Valutafördelningen omprövas med ett par tre års mellanrum. Mellan omprövningarna hålls

fördelningen fast. Finlands Bank söker således inte i placeringshänseende utnyttja fluktuationer mellan olika valutor.

Den näst viktigaste risken är ränterisken. Ränterisken mäts och hanteras med durationen. Durationen beskriver förändringen i placeringarnas värde när marknadsräntorna förändras. Durationen fastställs med value-at-risk-modellen (VAR-modellen). Modellen analyserar den sannolika fördelningen av reservens värde vid variationer i valutor, räntor och ränteskillnader. Särskilt uppmärksammas sannolikheten för stora förluster.

Ränterisken minimeras genom att placeringarna sprids på skuldförbindelser med olika löptid på räntemarknaderna i Förenta staterna, Storbritannien, Japan, Danmark och Sverige. Dessutom fastställs marknadsvisa limiter för placeringarnas genomsnittliga duration.

Med kreditrisk avses värdefluktuationer i räntepaceringarna på grund av förändringar i emittenternas eller depositionstagarnas kreditvärdighet. Förändringar i kreditvärdigheten medför oftast förändrad rating.

En del av valutareserven har placerats i värdepapper emitterade av sammanslutningar, bl.a. företag, med god kreditvärdighet. Dessa placeringsobjekt avkastar på lång sikt bättre än motsvarande statspapper eftersom de innehåller kreditrisker och deras likviditet är sämre än statens skuldförbindelser. Kreditrisken i denna s.k. kreditportfölj analyseras också med VAR-modellen.

Kreditrisken minimeras genom en effektiv spridning av portföljen. Spridning uppnås genom att det fastställs maximilimiter och minimirating för emittenterna och motpartsbankerna och maximilimiter för VAR-värdena för kreditrisken i kreditportföljen.

Likviditetsrisken har minimerats så att största delen av reserven har placerats i statspapper och i kortfristiga instrument för vilka sådana värdepapper utgör säkerhet. Statspapper är de mest likvida placeringsobjekten.

Den placeringsportfölj som för Finlands Bank bedöms vara optimal på lång sikt uttrycks som en neutral valutafördelning och valutavisa jämförelseportföljer eller normportföljer. Normportföljerna är fiktiva portföljer med en given målduration. I normportföljerna ingår statens skuldförbindelser, skuldebrev med kreditrisk och korta penningmarknadsplaceringar. Normportföljerna har sammanställts i Finlands Bank och de representerar per definition en neutral placeringsstrategi. Valutafördelningen och normport-

följernas struktur bestämmer i hög grad avkastningen på valutareserven. Genom en aktiv placeringsverksamhet eftersträvas en avkastning på reserven som är större än avkastningen på normportföljen.

I likhet med övriga centralbanker har Finlands Bank också guld i sin valutareserv. Finlands Banks guldreserv uppgår till 50 000 kg. Av guldreserven är omkring hälften placerad. Största delen av placeringarna är kortfristiga gulddepositioner, och i en del av placeringarna utnyttjas långfristiga ränteswappar.

För hanteringen av riskerna i valutareserven och övervakningen av limiterna svarar en från portföljförvaltningen avskild riskhanteringsenhet som också sammanställer normportföljerna. Enheten följer fortlöpande upp avkastningen på de faktiska portföljerna och normportföljerna. Enheten rapporterar riskhanteringen till en direktionsmedlem som inte har ansvaret för placeringsverksamheten.

Internationell verksamhet

Finlands Bank som en del av Europeiska centralbankssystemet

ECB-rådet, som är Eurosystemets högsta beslutande organ och består av ECB:s direktionsledamöter och cheferna för de nationella centralbankerna i euroområdet, sammanträdde under 2001 i regel varannan vecka, sammanlagt 28 gånger. Det allmänna rådet, som består av ECB:s ordförande och vice ordförande samt cheferna för de nationella centralbankerna i samtliga EU-länder, sammanträdde fyra gånger.

ECB-rådet fattar beslut om penningpolitiken för euroområdet och behandlar också andra frågor inom sitt behörighetsområde som gäller Eurosystemets verksamhet. ECB-rådets sammanträden föregås av ett omfattande förberedelsearbete där Finlands Banks expertis tar fram de mötesunderlag och förslag till ställningstaganden som chefdirektören behöver för mötena. Före ECB-rådets möten diskuteras förslagen och underlagen i Finlands Banks direktion.

Inom olika kommittéer deltar euroområdets nationella centralbanker tillsammans med ECB i beredningen av de ärenden som skall föredras i ECB-rådet. Kommittéerna har en rådgivande roll och kommittéförslagen är inte bindande för ECB:s direktion när den i sin tur gör egna framställningar till ECB-rådet. Kommittéernas syn-

punkter redovisas dock för ECB-rådet även då de avviker från direktionens beslutsförslag.

Inom Europeiska centralbankssystemet ECBS arbetar 13 kommittéer. Från mars 2001 till februari 2002 har det också funnits en temporär kommitté för samordning av utbytet av sedlar och mynt som ECB-rådet tillsatte för att säkerställa en smidig övergång till euro. Kommitténs primära uppgift var att övervaka kontantutbytet och ha beredskap för eventuella problem.

Kommitteerna sammanträdde i regel en gång per månad, vissa kommittéer färre gånger. I likhet med de andra nationella centralbankerna har Finlands Bank en eller två företrädare i varje kommitté. Kommittéerna har också tillsatt arbetsgrupper med uppgift att närmare utreda vissa specialfrågor. Sammanlagt cirka 70 representanter för Finlands Bank från olika nivåer av organisationen deltog under året i arbetet i de olika kommittéerna och arbetsgrupperna. I handläggningen av ECBS-ärenden inom banken deltog dock indirekt på ett eller annat sätt hundratal anställda. Antalet blir ännu större om även verkställigheten av ECB-rådets beslut i Finland inräknas.

Kommittearbetet är en viktig del av ECBS-samarbetet, vilket mycket påtagligt avspeglades i arbetet vid Finlands Bank under 2001. Bankens sakkunniga – kommittémedlemmarna och andra som medverkar i beredningsarbetet på hemmaplan – går igenom underlag och håller interna förberedelsemöten där de finns slipar ställningstaganden åt bankens representanter för möten eller skriftliga förfaranden. Kommittémötena rapporteras systematiskt i Finlands Bank.

Ärenden som gäller Eurosystemets externa relationer handläggs av kommittén för internationella förbindelser där varje nationell centralbank har två representanter. Den ena är i regel någon av medlemmarna i direktionen för respektive nationella centralbank, oftast vice centralbankschefen. Från Finlands Banks direktion deltar bankdirektör Sinikka Salo. Också ECB representeras i denna kommitté av en direktionsledamot. Under 2001 behandlade kommittén bland annat sådana frågor rörande Eurosystemet som togs upp på möten med internationella organisationer, främst Internationella valutafonden och EU:s Ekonomiska och finansiella kommitté, och som eventuellt krävde en samsyn från Eurosystemet. Vid behov fattas besluten om dessa ställningstaganden i sista hand av ECB-rådet.

Då frågor rörande hela EU behandlades i kommittén för internationella förbindelser deltog också representanter från centralbankerna i

de EU-länder som står utanför euroområdet. Samma princip följdes även av de andra kommittéerna.

Några av de viktigaste frågor som även 2001 togs upp i kommittén för internationella förbindelser var den globala ekonomiska utvecklingen, utvecklingen av internationella finanssystem, EU:s utvidgning och finansiell stabilitet. En samsyn eftersträvades inom Eurosystemet bland annat i olika frågor som stod på dagordningen i Internationella valutafonden. Förutom de ekonomiska kriserna diskuterades ingående bland annat den privata sektorns medverkan i finansieringen av kriserna och tillväxtekonomiernas byte av växelkurssystem.

Centrala frågor kring EU:s utvidgning var kandidatländernas ekonomiska konvergens med EU-länderna och centralbankssamarbetet mellan kandidatländerna och euroländerna. Som en fortsättning på Helsingfors- och Wienseminarierna höll ECB tillsammans med Bundesbank i december ett motsvarande högnivåseminarium i Berlin för centralbanksrepresentanter från kandidatländerna och Eurosystemet. I fokus stod olika frågor som gällde kandidatländernas finansmarknader. Kommittén för internationella förbindelser hade en central roll i planeringen av seminariet, där Eurosystemet också företrädde av kommittémedlemmarna.

Kommittén följde också aktivt utvecklingen av den internationella användningen av euro och utarbetade tillsammans med penningpolitiska kommittén en rapport om detta.

Deltagare från Finlands Bank i ECB-rådet (Governing Council) och allmänna rådet (General Council)

Matti Vanhala
Matti Louekoski, suppleant
Kjell Peter Söderlund, bisittare

Finlands Banks representanter i ECBS kommittéer

Kommittén för internationella förbindelser

Sinikka Salo
Kjell Peter Söderlund

Budgetkommittén

Antti Vuorinen

Redovisningskommittén

Esa Ojanen
Tuula Colliander

Rättskommittén

Maritta Nieminen
Eija Brusila

Kommittén för betalnings- och avvecklings-system

Harry Leinonen
Marianne Palva

Kommittén för marknadsoperationer

Markus Fogelholm (t.o.m. 30.4.2001)
Pentti Pikkarainen (fr.o.m. 1.5.2001)
Anneli Isopuro

Banktillsynskommittén

Heikki Koskenkylä

Kommittén för samordning av utbytet av sedlar och mynt

Urpo Levo

Penningpolitiska kommittén

Pentti Pikkarainen (t.o.m. 30.4.2001)
Antti Suvanto (fr.o.m. 1.5.2001)
Tuomas Saarenheimo

Sedelkommittén

Urpo Levo
Paavo Perttu

Kommittén för internrevision

Taina Kivelä
Erkki Kurikka

IT-kommittén

Armi Westin
Raimo Parviainen

Statistikkommittén

Martti Lehtonen
Laura Vajanne

Kommittén för extern information

Antti Juusela
Antero Arimo

Övrig EU-verksamhet

I Ekonomiska och finansiella kommittén, som sorterar under EU:s ministerråd i dess sammansättning med ekonomi- och finansministrar (Ekofinrådet), ingår två ledamöter från respektive medlemsland, ECB och kommissionen. Den ena representanten för respektive medlemsland

kommer från landets ekonomi- eller finansministerium, den andra från den nationella centralbanken. Finlands Bank företräds av bankdirektör Sinikka Salo med rådgivare Paavo Peisa som suppleant.

Den ekonomiska utvecklingen i EU-länderna har sedan starten av EMU:s tredje etapp följts ingående genom s.k. multilateral övervakning. Ett centralt instrument för övervakningen är den årliga rapporten om de allmänna riktlinjerna för den ekonomiska politiken. För Ekofinrådet utarbetade Ekonomiska och finansiella kommittén i sedvanlig ordning ett utkast till riktlinjer för 2001 på grundval av en rekommendation från kommissionen. Enligt gemensamt antagna politikrekommendationer skall medlemsländerna säkerställa den ekonomisk-politiska inriktningen mot tillväxt och stabilitet. Budgetarna för 2002 skall läggas upp så att de beaktar behovet att uppnå eller upprätthålla offentliga finanser i överskott eller nära balans och behovet att undvika finanspolitiska åtgärder som förstärker konjunkturvåxlingarna. Vid behov skall de offentliga finanserna konsolideras ytterligare så att deras hållbarhet på lång sikt säkerställs. I väsentliga stycken handlar politikrekommendationerna om ekonomiska strukturreformer och framför allt effektivare arbetsmarknader.

Vid uppföljningen av rekommendationerna i riktlinjerna för 2000 konstaterades att finanspolitiken i Irland i strid med rekommendationerna hade bidragit till att ytterligare överhettat ekonomin. Efter beredningen i Ekonomiska och finansiella kommittén gav Ekofinrådet i februari Irland rekommendationen att landet genom budgetpolitiska åtgärder skulle korrigera sin ekonomiska politik som var oförenlig med de allmänna riktlinjerna. Det var första gången som rådet gav en medlemsstat en sådan rekommendation. Motsättningen mellan rekommendationerna i riktlinjerna och den finanspolitik som fördes i Irland minskade senare under året i takt med de förändrade konjunkturerna.

Ekonomiska och finansiella kommittén utarbetade nya regler för utformning och bedömning av stabilitets- och konvergensprogrammen. Kommittén beredde också kommissionens och Ekofin-rådets gemensamma rapport om budgetpolitiska tillväxtfrämjande åtgärder. Rapporten behandlades på Europeiska rådets möte i Stockholm.

Ekonomiska och finansiella kommittén stödde helhjärtat rekommendationerna från den kommitté som tillsatts av kommissionen för att utreda behovet av en effektivare reglering av vär-

depappersmarknaden. Kommittéordföranden Alexandre Lamfalussy gav vid Ekonomiska och finansiella kommitténs möten flera lägesrapporter. Också kommissionens handlingsplan för finansiella tjänster följdes fortsättningsvis upp mycket noga. Ekonomiska och finansiella kommitténs arbetsgrupp för finansiell stabilitet och krishantering lämnade i april sitt betänkande om uppföljningen av sina tidigare rekommendationer och krishantering.

Kommittén förberedde också övergången till eurosedlar och euromynt. Enligt Ekofinrådets beslut i september inleddes i december 2001 arbetet i nätverket för information om övergången till euro med en deltagare från varje medlemsland. Finland representerades av rådgivare Juhani Hirvonen från Finlands Bank.

Den arbetsgrupp som tillsatts att utreda statistikkraven för EMU:s tredje etapp och uppföljningen av rekommendationerna slutförde sitt arbete och upplöstes i oktober. Ansvaret för uppföljningen överfördes på Europeiska kommissionen.

I förberedelserna för EU:s utvidgning deltog Ekonomiska och finansiella kommittén bland annat genom att i Stockholm och Bryssel ordna högnivåmöten för tjänstemän från kandidatländerna och genom att förbereda gemensamma möten för medlems- och kandidatländernas finansministrar. Vid dessa möten behandlades bland annat kandidatländernas fleråriga ekonomisk-politiska förberedelseprogram för EU-medlemskap, som lades fram för första gången 2001. Programmen motsvarar till stora delar medlemsländernas stabilitets- och konvergensprogram.

Kommittén fortsatte sina ansträngningar att nå en samsyn i internationella ekonomisk-politiska frågor. Dessa frågor bereddes i huvudsak i den nya arbetsgruppen, vars främsta uppgift är att förbereda gemensamma ställningstaganden till frågor som skall tas upp i Internationella valutafonden. Sådana gemensamma ställningstaganden framfördes bland annat i anföranden som EU:s ordförande höll vid vår- och höstmötena i IMF:s internationella valuta- och finanskommitté och vid olika G7- och G20-möten. Framsteg gjordes särskilt i frågor som gällde den privata sektorns medverkan i finansieringen av ekonomiska kriser.

EU-kommittén för ekonomisk politik deltog i fråga om strukturpolitiken i utformningen av de allmänna riktlinjerna för den ekonomiska politiken och i den övriga samordningen av EU-ländernas ekonomiska politik. Kommittén genom-

förde en strukturpolitisk granskning av produkt- och kapitalmarknadsreformerna utgående från landrapporterna. För att förbättra analysen av samverkan mellan strukturella reformer och makroekonomisk politik utredde kommittén bland annat mätningen av strukturella budgetunderskott.

Kommittén fäste särskild vikt vid de många utmaningarna till följd av befolkningens åldrande. Den bedömde de långsiktiga effekterna av åldrandet bland annat på pensionerna, hälsovårdsutgifterna, utgifterna för äldreomsorgen och de offentliga finanserna överlag. Kommittén bedömde också behovet av reformer av pensionsystemen och diskuterade ett eventuellt pensionspolitiskt samarbete inom EU.

På hemmaplan medverkade Finlands Bank i kommittén för EU-ärenden, som samordnar samarbetet mellan ministerierna. Banken deltog också i beredningsarbetet i de sektioner av kommittén som behandlade samordningen av den ekonomiska politiken, internationella finansfrågor, skatter, finansiella tjänster och kapitalrörelser, försäkringstjänster och EU:s utvidgning.

Finlands Banks representanter i EU-kommittéerna

Ekonomiska och finansiella kommittén

Sinikka Salo
Paavo Peisa, suppleant

Kommittén för ekonomisk politik

Antti Suvanto (t.o.m. 30.6.2001)
Tapio Peura (fr.o.m. 1.7.2001)

Rådgivande bankkommittén

Heikki Koskenkylä

Internationella valutafonden

De internationella kapitalmarknaderna har under de senaste åren ofta stått i fokus när enskilda länder har hamnat i en valuta- och/eller finanskris. Det internationella samfundet har försökt finna metoder för att förhindra att kriserna fördjupas och sprids till andra länder. De kompletterande finansieringsprogrammen för Argentina och Turkiet under ledning av Internationella valutafonden (IMF) är exempel på sådan verksamhet. Förutom på krishantering har valutafonden också inriktat sina resurser alltmer på krisförebyggande. Detta har varit målet bland annat för de åtgärder som vidtagits för att förbättra upp-

följningen av medlemsländernas ekonomiska utveckling och finansmarknader.

Under 2001 förbättrade Internationella valutafonden avsevärt sin övervakning av finansmarknaderna. I programmet för utvärdering av den finansiella sektorn (Financial Sector Assessment Program), som genomförs i samråd med Världsbanken, togs steget från försöksstadiet vidare till ett bestående system. Valutafonden har för avsikt att utvärdera det finansiella systemets strukturer, läge och känslighet för chocker i 24 medlemsländer per år. Tyngdpunkten kommer under de närmaste åren att ligga på länder med så sårbara finansmarknader att de kan ha allvarliga konsekvenser för det internationella penning- och valutasystemets stabilitet.

IMF har också ökat sitt kunnande om kapitalmarknaderna och de signaler de ger om kommande kriser. För ändamålet har inrättats en särskild avdelning för de internationella kapitalmarknaderna. Den har bland annat till uppgift att analysera marknadsintroduktioner och biträda medlemsländerna i deras upplåning på de internationella kapitalmarknaderna.

I samråd med Världsbanken utarbetade valutafonden 2001 ett metoddokument för utredning av penningtvätt. Dokumentet skall hjälpa myndigheter med ansvar för den finansiella regleringen att utreda och avvärja missbruk av finansmarknaderna. IMF utreder också möjligheterna att i sitt eget arbete tillämpa de rekommendationer som utfärdats av det internationella samarbetsorganet Financial Action Task Force och reciprokt hjälpa organisationen att vidareutveckla sina rekommendationer och uppföljningen av dem.

Finansiering från Internationella valutafonden förutsätter i allmänhet att medlemslandet förbinder sig att genomföra vissa ekonomisk-politiska åtgärder. Det finns dock tecken på att länderna har börjat göra avkall på sina anpassningsmål. Valutafonden har reagerat på detta genom att mildra alltför hårda villkor i anpassningsprogrammen. Uppfyllda villkor måste på ett direkt och avgörande sätt bidra till landets ekonomiska återhämtning. Valutafonden skall i första hand ställa sådana anpassningsmål som stabiliserar ekonomin på kort och medellång sikt. Då villkoren gäller ekonomiska strukturreformer skall villkoren och villkorsuppföljningen överenskommas i samråd med Världsbanken.

Hur stort ansvar den privata sektorn skall ha i förebyggandet och hanteringen av finansiella kriser hör till de stora öppna frågorna i den internationella finansarkitekturen. För definition av den

privata och den offentliga sektorns finansiärroll har Internationella valutafonden tagit fram ett särskilt jämförelsesystem för klassifikation av de olika ländernas kriser. Kriserna klassificeras dels efter landets betalningsförmåga, dels efter landets möjligheter till upplåning på de privata finansmarknaderna. Systemet har vidareutvecklats bland annat genom analyser för bedömning av tillgången till och utbudet på finansiering på medellång sikt.

För att öka den privata sektorns ansvar har IMF:s direktion även diskuterat metoder som i olika fall har använts för omstrukturering av den offentliga sektorns värdepapperslån samt jämförbarheten mellan lån från den privata sektorn och från Parisklubben vid skuldkonsolidering. I praktiken har den privata sektorn inte tagit ett ökat ansvar i önskad omfattning. Detta framkom tydligt till exempel i samband med anpassningsprogrammen för Turkiet och Argentina. I dessa fall har finansieringspaketerna svällt ut, men den privata sektorns, framför allt utländska finansinstituts, andel har fortfarande varit relativt obetydlig.

I valutafondens och Världsbankens fattigdomsprogram, det s.k. HIPC-initiativet (Heavily Indebted Poor Countries), upptogs två nya länder och tre länder som hade fullföljt programmet fick skuldlättnader. Vid slutet av 2001 omfattades 28 länder av skuldlättnadssystemet och skuldlättnader hade beviljats fyra länder (Bolivia, Moçambique, Tanzania och Uganda).

Valutafonden deltog under 2001 i förberedelserna av en internationell konferens om utvecklingsfinansiering i Mexiko 2002 (International Conference on Development Finance).

I november höll IMF sina årliga artikel IV-konsultationer med Finland och utvärderade landets ekonomi och den ekonomiska politik som förts. Särskild vikt fästes denna gång vid informationstekniken och dess betydelse för den finska ekonomin. Den ekonomiska utvecklingen i Finland bedömdes som god. Framgångarna beror till stor del just på exporten av informationstekniska produkter. De ekonomiska fundamenten och de offentliga finanserna är sunda. Inkomstpolicen får gärna vara återhållsam även i fortsättningen. Enligt valutafonden har Finland synnerligen goda möjligheter att utan större motgångar klara sig ur den pågående recessionen.

Enligt utvärderingen bör Finland dock fästa allt större vikt vid de strukturella problemen i ekonomin. Den fortsatt höga arbetslösheten kunde enligt fonden fås ned genom lägre in-

komstskatt och flexibla arbetsmarknader. Också pensionsreformer behövs för att minska förtida pensioneringar. Tillväxtutsikterna för den finska ekonomin på längre sikt beror enligt IMF även väsentligt på hur högteknologin utnyttjas utanför den egentliga informations- och kommunikationstekniska sektorn.

Också resultaten från utvärderingen av den finansiella sektorn berördes när konsultationerna diskuterades i direktionen. Resultaten visar att den finansiella sektorns stabilitet och motståndskraft mot störningar är goda. Enligt IMF är Finland något av ett föregångsland med sina finansiella reformer och innovationer. IMF framförde därför en önskan att Finland på motsvarande sätt skulle arbeta för en reglering och tillsyn som går ett steg längre än den internationella standarden.

Artikel IV-rapporten över Finland och utvärderingen av den finansiella sektorn publicerades på valutafondens webbplats i november.

IMF:s verkställande direktör Horst Köhler besökte Finland i oktober. Under sitt besök träffade han representanter för regeringen, centralbanksledning och tjänstemän som deltar i den ekonomiska politiken.

Terrorattacken mot Förenta staterna avspeglades i Internationella valutafondens rutiner så att fondens och Världsbankens gemensamma årsmöte som var tänkt att hållas i oktober ställdes in.

Den internationella valuta- och finanskommittén som planerar valutafondens verksamhet sammanträdde två gånger, på våren i Washington DC och i november i Ottawa i Kanada. Huvudteman vid mötet i november var det världsekonomiska läget, särskilt förhållandena efter terrorattacken mot Förenta staterna, följdverkningarna för fattiga länder, utredningen av kopplingarna mellan terrorism och penningtvätt, stabiliseringen av det globala monetära systemet och förberedelserna av FN:s utvecklingsfinansieringskonferens. Den nordisk-baltiska valkretsen företrädde i kommittén av finansminister Sauli Niinistö.

I valutafondens styrelse företrädde Finland av Finlands Banks direktionsordförande Matti Vanhala. Hans suppleant var direktionens vice ordförande Matti Louekoski.

IMF-frågor diskuteras 2001 vid tre möten i den nordisk-baltiska valuta- och finanskommit-

tén (NBMFC) med representanter från de nordiska och baltiska centralbankerna och finansministerierna. Mötena hölls bland annat för beredning av valkretsens ställningstaganden och politiska riktlinjer inför sammanträdena i den internationella valuta- och finanskommittén. Finland representerades av kommittéordföranden, understatssekreterare Johnny Åkerholm från finansministeriet och Matti Louekoski från Finlands Bank. Också den beredande ställföreträdarkommittén sammanträdde tre gånger.

Representant för den nordisk-baltiska valkretsen i valutafondens direktion var Olli-Pekka Lehmissaari. Hans tvååriga mandat löpte ut vid slutet av 2001. Då upphörde också Finlands Banks ansvar för samordningen av valkretsens ställningstaganden.

Övrig internationell verksamhet

Internationella regleringsbanken (BIS) är gemensam bank och samarbetsorganisation för ägarcentralbankerna. Centralbankscheferna sammanträdde sju gånger under året för att diskutera penningpolitiska och ekonomisk-politiska frågor och frågor som gällde det internationella finanssystemet. Också läget på finansmarknaderna och andra aktuella centralbanksärenden togs upp på mötena.

Inom Organisationen för ekonomiskt samarbete och utveckling (OECD) deltog Finlands Banks representanter i flera kommittéer. Kommittén för ekonomisk politik behandlar allmänna makroekonomiska och strukturpolitiska frågor. Enskilda medlemsländer och deras ekonomiska politik följs och analyseras av kommittén för ekonomi- och utvecklingsöversikter. Finlands Bank var företräd i båda kommittéerna. OECD:s representanter avlade i september ett stadgenligt konsultationsbesök i Finland. Konsultationsmötet hölls i november och landrapporten publicerades i december.

Finlands Bank hade också en företrädare i OECD:s finansmarknadskommitté, som följer utvecklingen på finansmarknaderna. En representant från Finlands Bank medverkade också i kommittén för kapitalrörelser, som framför allt har till uppgift att övervaka efterlevnaden av OECD:s kapital- och tjänsteliberiseringskoder i medlemsländerna.

Bokslut

Balansräkning, milj. euro

	31.12.2001	31.12.2000
Tillgångar		
<i>Guld och guldfordringar (1)</i>	497	462
<i>Fordringar i utländsk valuta på hemmahörande utanför euroområdet (2)</i>	8 871	8 447
Fordringar på Internationella valutafonden	899	692
Banktillgodohavanden, värdepapper, lån och andra tillgångar	7 972	7 755
<i>Fordringar i utländsk valuta på hemmahörande i euroområdet (3)</i>	794	859
<i>Fordringar i euro på hemmahörande utanför euroområdet (4)</i>	0	0
Banktillgodohavanden, värdepapper och lån	0	0
<i>Fordringar i euro på kreditinstitut i euroområdet relaterade till penningpolitiska transaktioner (5)</i>	1 294	454
Huvudsakliga refinansieringstransaktioner	988	394
Långfristiga refinansieringstransaktioner	306	61
<i>Övriga fordringar i euro på kreditinstitut i euroområdet (6)</i>	2	4
<i>Fordringar inom Eurosystemet (7)</i>	769	769
Andel i ECB	70	70
Fordringar motsvarande överföring av valutareserver	699	699
<i>Övriga tillgångar (8)</i>	1 093	615
Euroområdets mynt	63	16
Materiella och immateriella anläggningstillgångar	257	248
Övriga omsättningstillgångar	106	170
Diverse	666	181
Summa tillgångar	13 319	11 610

På grund av avrundning stämmer summorna inte alltid.

	31.12.2001	31.12.2000
Skulder		
<i>Utelöpande sedlar (1)</i>	2 374	2 982
<i>Skulder i euro till kreditinstitut i euroområdet relaterade till penningpolitiska transaktioner (2)</i>	3 840	2 475
<i>RTGS-konton (inklusive kassakrav)</i>	3 840	2 475
<i>Övriga skulder i euro till kreditinstitut i euroområdet (3)</i>	271	
<i>Skulder i euro till övriga hemmahörande i euroområdet (4)</i>	1	1
<i>Skulder i euro till hemmahörande utanför euroområdet (5)</i>	2	194
<i>Skulder i utländsk valuta till hemmahörande utanför euroområdet (6)</i>	108	299
<i>Inlåning och övriga skulder</i>	108	299
<i>Motpost till särskilda dragningsrätter som tilldelats av IMF (7)</i>	203	200
<i>Skulder inom Eurosystemet (8)</i>	891	167
<i>Övriga skulder (9)</i>	32	18
<i>Värderegleringskonto (10)</i>	1 053	1 070
<i>Avsättningar (11)</i>	3 140	2 927
<i>Eget kapital (12)</i>	1 149	969
<i>Grundfond</i>	841	841
<i>Reservfond</i>	309	128
<i>Årets vinst (13)</i>	254	309
Summa skulder	13 319	11 610

Resultaträkning, milj. euro

	1.1–31.12.2001	1.1–31.12.2000
<i>RÄNTEINTÄKTER (1)</i>	509	583
<i>RÄNTEKOSTNADER (2)</i>	-187	-204
<i>RÄNTENETTO (3)</i>	322	379
<i>REALISERADE VINSTER PÅ VALUTAKURSDIFFERENSER (4)</i>	105	375
<i>REALISERADE PRISDIFFERENSER PÅ VÄRDEPAPPER (5)</i>	97	36
<i>RESULTATET AV CENTRALBANKSVERK- SAMHETEN FÖRE MONETÄRA INKOMSTER OCH ÖVRIGA INTÄKTER</i>	524	790
<i>NETTOANDEL AV DE MONETÄRA INKOMSTERNA (6)</i>	0	1
<i>ÖVRIGA INTÄKTER FRÅN CENTRALBANKSVERKSAMHETEN (7)</i>	61	27
<i>RESULTATET AV CENTRALBANKSVERK- SAMHETEN</i>	584	818
<i>ÖVRIGA KOSTNADER</i>		
Personalkostnader (8)	-63	-51
Administrationskostnader (9)	-19	-16
Avskrivningar av anläggningstillgångar (10)	-1	0
Kostnader för anskaffning av sedlar (11)	-26	-11
Övriga kostnader (12)	-11	-10
<i>FÖRÄNDRINGAR AV AVSÄTTNINGAR (13)</i>	-211	-420
<i>ÅRETS RESULTAT (14)</i>	254	309

Bokslutsbilagor

	31.12.2001		31.12.2000	
<i>Futurkontrakt i utländsk valuta, milj. euro</i>				
Köpekontrakt ¹	24,9		2 653,9	
Säljkontrakt ¹	168,9		1 707,0	
<i>Aktier och andelar, nominellt värde, milj. euro (Finlands Banks innehav inom parentes)</i>				
Setec	2,7	(40 %)	2,7	(40 %)
Rahakontti ²	0	(52 %)	0	(52 %)
HEX, Helsingfors Värdepapper- och derivativbörs, clearingbolag	1,9	(7 %)	1,9	(7 %)
Bank for International Settlements	11,5	(1,67 %)	11,5	(1,67 %)
Bostadsaktier	6,3		8,9	
Fastighetsaktier	–		–	
Övriga aktier och andelar	0,1		0,1	
Summa	22,5		25,1	
<i>Kalkylmässig andel av Värdepapperscentralens fond, milj. euro</i>				
	0,2		0,1	
<i>Pensionsåtaganden, milj. euro</i>				
Finlands Banks pensionsåtaganden	396,1		377,6	
– därav täckt genom avsättningar	315,8		305,0	
<i>Finlands Banks intressekontor, milj. euro</i>				
– inlåning	18,6		17,1	
– utlåning	7,7		7,4	

¹ Till medelkursen för respektive valuta på årets sista bankdag.

² Per 31.12.2001 återstående utdelning 35 495 euro.

Finlands Banks fastigheter

Fastighet	Adress	Byggnadsår	Volym ca m ³
Helsingfors	Fredsgatan 16	1883/1961	49 500
	Unionsgatan 33 / Fredsgatan 19	1848/1954	50 500
	Snellmansgatan 6	1857/1892/2001	26 930
	Snellmansgatan 2	1901	3 200
	Ramsöuddsvägen 34	1920/1983/1998	4 600
Kuopio	Puutarhakatu 4	1993	11 900
Tammerfors	Hämeenkatu 13	1942	36 000
Uleåborg	Kajaaninkatu 8	1973	17 700
Åbo	Slottsgatan 20	1914	10 500
Vanda	Mosskogsvägen 1	1979	311 500
Enare	Saariselkä	1968/1976/1998	6 100

Bankfullmäktige har beslutat att vinsten, 253 931 519,83 euro, disponeras så att 55 931 519,83 euro överförs till reservfonden för att trygga realvärdet av bankens fonder. Av återstoden används 99 miljoner euro till att öka reservfonden och 99 miljoner euro reserveras för statens behov.

Kommentarer till bokslutet

Bokförings- och bokslutspraxis

Finlands Bank tillämpar de bokföringsprinciper och -metoder som ECB-rådet antagit, och boksluten för 1999–2001 har upprättats enligt dessa harmoniserade principer.

Enligt 11 § lagen om Finlands Bank fastställer bankfullmäktige grunderna för bankens bokslut på framställning av direktionen.

År 2001 beslutades att för Finlands Banks pensionsåtagande skulle införas en pensionsfond i bankens balansräkning. Syftet med arrangementet, som trädde i kraft vid början av 2002, är att sörja för att medlen för täckning av bankens pensionsåtagande placeras med högsta möjliga avkastning.

Guld och poster i utländsk valuta

Posterna i utländsk valuta och guld har i bokslutet omräknats till euro enligt marknadskurserna. Posterna i utländsk valuta har värderats valuta för valuta. Värdepapperen har värderats enligt värdepappersslag.

Värderingsdifferenser som beror på valutakurser redovisas separat från differenser som beror på prisförändringar på värdepapper. Differenser som beror på pris- och kursförändringar avseende guld tas upp som en enda post. Guld har upptagits till marknadsvärdet den 28 december 2001 (dollarpriset på ett uns guld omräknat till euro).

Återförsäljnings- och återköpsförbindelser avseende värdepapper

Återförsäljningsförbindelser avseende värdepapper, dvs. omvända repor, har i balansräkningen redovisats som depositioner mot säkerhet på tillgångssidan. Återköpsavtal, dvs. repor, har i balansräkningen redovisats som lån mot säkerhet på skuldsidan. Värdepapper som sålts genom repor kvarstår i Finlands Banks balansräkning.

Fordringar och skulder mellan EU-ländernas nationella centralbanker

Fordringar och skulder mellan EU-ländernas nationella centralbanker har nettoredovisats så att varje bank har en fordran på eller en skuld till ECB.

Anläggningstillgångar

Från och med början av räkenskapsperioden 1999 har anläggningstillgångarna värderats till anskaffningsvärdet minus avskrivningar. Linjär avskrivning tillämpas. De linjära avskrivningarna görs under anläggningstillgångarnas förväntade ekonomiska livslängd med början den andra kalendermånaden efter förvärvet.

Motposten till byggnader och jordområden som i balansräkningen för 1999 aktiverats till marknadspris är värderegleringskontot. Avskrivningarna på dessa byggnader har redovisats mot värderegleringskontot så att de inte påverkar resultatet.

De ekonomiska livslängderna är följande:

- datorer, kringutrustning och program, bilar: 4 år
- maskiner, inventarier: 10 år
- byggnader: 25 år.

Anläggningstillgångar värda under 10 000 euro avskrivs under anskaffningsåret.

Poster utanför balansräkningen

Valutaterminerna beaktas vid beräkningen av valutapositionens nettomedelpris. Vinster och förluster av poster utanför balansräkningen behandlas på samma sätt som vinster och förluster av poster i balansräkningen.

Redovisningsprinciper för resultaträkningen

Intäkterna och kostnaderna redovisas enligt prestationsprincipen.

Realiserade intäkter och kostnader resultatförs. Vid beräkningen av realiserade valutakursvinster och -förluster har använts nettomedelkurs som beräknas på daglig basis. Vinster och förluster på grund av förändringar i priserna på värdepapper har beräknats på värdepapperens medelpris.

Orealiserade vinster redovisas i balansräkningen på värderegleringskontot.

Orealiserade förluster resultatförs när de är större än motsvarande orealiserade värderingsvinster som tidigare tagits upp i balansräkningen på värderegleringskontot. Resultatförda, orealiserade förluster återförs inte under följande räkenskapsperioder. Om orealiserade förluster i ett värdepappersslag eller i en valuta tas upp i bokslutet skall värdepappersslagets nettomedelpris eller valutans nettomedelkurs justeras på motsvarande sätt före ingången av följande räkenskapsperiod.

Orealiserade förluster och vinster nettas inte mot varandra. De redovisas separat för olika värdepappersslag och valutor och för guld.

Differensen mellan värdepapperens anskaffningspris och nominella värde resultatförs under löptiden.

Kommentarer till balansräkningen

Tillgångar

1. Guld och guldfordringar

Finlands Bank har 1 577 418 troyuns guld som i bokslutet upptagits till marknadsvärde. I likhet med de övriga nationella centralbankerna i Eurosystemet överförde Finlands Bank vid början av räkenskapsperioden 1999 cirka 20 % av sitt guld till ECB.

2. Fordringar i utländsk valuta på hemmahörande utanför euroområdet

I valutafordringarna ingår särskilda dragningsrätter i Internationella valutafonden och Finlands medlemsandel i valutafonden, banktillgodohavanden, värdepapper och andra valutaposter. Finlands Bank överförde vid början av räkenskapsperioden 1999 en del av sina fordringar i dollar och yen till ECB, och dessa utgör tillsammans med den ovannämnda guldposten Finlands Banks andel av ECB:s reservtillgångar.

3. Fordringar i utländsk valuta på hemmahörande i euroområdet

I posten ingår banktillgodohavanden och värdepapper.

4. Fordringar i euro på hemmahörande utanför euroområdet

I posten ingår huvudsakligen saldon på konton i centralbanker i EU-länder utanför Eurosystemet.

5. Fordringar i euro på kreditinstitut i euroområdet relaterade till penningpolitiska transaktioner

Posten omfattar ställningen på balansdagen för sådana instrument som används i penningpolitiken.

6. Övriga fordringar i euro på kreditinstitut i euroområdet

Här ingår konton i kreditinstitut i euroområdet.

7. Fordringar inom Eurosystemet

Här ingår Finlands Banks andel av ECB:s kapital, en fordran på ECB avseende överförd valuta- och guldreserv och övriga nettofordringar på EU-ländernas centralbanker.

8. Övriga fordringar

I posten ingår mynt i euroområdet, värdepapper upptagna som investeringstillgångar, anläggningstillgångar (byggnader, maskiner och inventarier) och poster som hänför sig till värderingen av poster utanför balansräkningen samt resultatregleringar och övriga fordringar.

Skulder

1. Utelöpande sedlar

I posten ingår allmänhetens och penninginstitutens innehav av sedlar i mark.

2. Skulder i euro till kreditinstitut i euroområdet relaterade till penningpolitiska transaktioner

De banker som har ett RTGS-konto i Finlands Bank uppfyller sitt kassakrav så att medeltalet av de dagliga saldona på deras RTGS-konto under uppföljningsperioden skall vara minst lika stort som deras kassakrav.

3. Övriga skulder i euro till kreditinstitut i euroområdet

I posten ingår kontantsäkerheter som Finlands Bank mottagit av kreditinstitutet vid införandet av euron.

4. Skulder i euro till övriga hemmahörande i euroområdet

I posten ingår skulder i euro till andra kreditinstitut än sådana som omfattas av kassakravet.

5. Skulder i euro till hemmahörande utanför euroområdet

Här ingår saldona på s.k. lorokonton som innehas av internationella organisationer och utländska banker.

6. Skulder i utländsk valuta till hemmahörande utanför euroområdet

Repor för förvaltning av valutareserven redovisas här.

7. Motpost till särskilda dragningsrätter som tilldelats av IMF

Posten, som ursprungligen uttrycktes i SDR, hänför sig till Internationella valutafonden.

8. Skulder inom Eurosystemet

De nationella centralbankernas inbördes fordringar och skulder har nettats, och Finlands Bank har ett enda saldo gentemot ECB.

9. Övriga skulder

Här ingår resultatregleringar och övriga skulder.

10. Värderingskonto

Här redovisas uppskrivningar av jordområden och byggnader samt värderingsdifferenser beroende på ändrad bokföringspraxis. I posten ingår dessutom realiserade värderingsvinster på grund av marknadsvärdering av valutaposter och värdepapper.

11. Avsättningar

Här ingår samtliga avsättningar. Finlands Banks pensionsåtagande uppgår allt som allt till 396 miljoner euro, varav 80 % eller 316 miljoner euro är täckt genom avsättningar.

Enligt 20 § lagen om Finlands Bank kan i bokslutet göras ytterligare avsättningar, om detta är nödvändigt för att trygga realvärdet av bankens fonder eller för att utjämna sådana variationer i resultatet som orsakas av förändringar i valutakurserna eller marknadspriserna på värdepapper. Sådana avsättningar har gjorts till ett värde av 2 824 miljoner euro.

12. Eget kapital

Här ingår bankens grundfond och reservfond.

13. Årets vinst

Årets vinst blev 254 miljoner euro.

Kommentarer till resultaträkningen

1. Ränteintäkter

Största delen av ränteintäkterna består av ränteintäkter från valutareserven och ränteintäkter från fordringarna inom Eurosystemet.

2. Räntekostnader

Av räntekostnaderna är 79 miljoner euro räntor på kassakravsmedel. Räntekostnader uppstod också för skulderna inom Eurosystemet och för räntor på TARGET-saldon som innehas av centralbanker i EU-länder utanför Eurosystemet.

3. Räntenetto

Räntenettet utgjorde 322 miljoner euro.

4. Realiserade vinster på valutakursdifferenser

I bokföringen granskas fordringar och skulder i utländsk valuta skilt för varje valuta varje bokföringsdag. Vid försäljning av valuta realiserar en vinst eller en förlust. År 2001 realiserades vinster från valutakursdifferenser för 105 miljoner euro.

5. Realiserade prisdifferenser på värdepapper

Varje värdepappersslag granskas separat i bokföringen. När ett värdepapper säljs realiserar en vinst eller en förlust. Till följd av prisdifferenserna på värdepapper realiserades 2001 en vinst på 97 miljoner euro.

6. Nettoandel av de monetära inkomsterna

Här upptas nettosumman av de monetära inkomster som betalats in till Eurosystemet och de som återfördelats från Eurosystemet.

7. Övriga intäkter från centralbanksverksamheten

I posten ingår dividender, expeditionsavgifter, provisioner och övriga intäkter. I resultaträkningen för 2001 omfattar posten Finlands Banks

andel, dvs. 28 miljoner euro, av ECB:s vinstutdelning för 2000.

8. Personalkostnader

Lönekostnaderna uppgick till 45 miljoner euro. Bland dem redovisas nu för första gången en semesterlöneskuld på 9 miljoner euro. I de sociala kostnaderna, 18 miljoner euro, ingick 13 miljoner euro i pensioner utbetalda år 2001.

9. Administrationskostnader

Här redovisas hyror, möteskostnader och kostnader avseende intressegrupper, kostnader för köpta tjänster, kostnader för förnödenheter och dessutom kostnader för utbildning, tjänsteresor och rekrytering.

10. Avskrivningar av anläggningstillgångar

Avskrivningarna av anläggningstillgångarna uppgick till 1 miljon euro.

11. Kostnader för anskaffning av sedlar

Kostnaderna för anskaffning av sedlar uppgick till 26 miljoner euro.

12. Övriga kostnader

Av övriga kostnader hänför sig största delen till användning och underhåll av fastigheter.

13. Förändringar av avsättningar

För pensioner avsattes under 2001 arbetstagarpensionsavgiften, 1,6 miljoner euro, som innehållits från lönerna. Avsättningarna för pensionsåtagandet ökades med en kalkylmässig ränta på pensionsavgifter och på de pensionsavsättningar som gjorts under tidigare år. Den kalkylmässiga räntan var 3 %. Sammanlagt ökades avsättningarna för pensionsåtagandet med 11 miljoner euro.

Utöver pensionsavsättningen ökades övriga avsättningar enligt 20 § lagen om Finlands Bank med 202 miljoner euro.

14. Årets resultat

Årets vinst blev 254 miljoner euro.

Bankfullmäktige beslutade den 15 mars 2002 att vinsten disponeras så att 56 miljoner euro överförs till reservfonden för att trygga realvärdet av bankens fonder enligt 20 § lagen om Finlands Bank. Av återstoden, 198 miljoner euro, används hälften, 99 miljoner euro, till att öka reservfonden och den andra hälften reserveras för statens behov enligt 21 § lagen om Finlands Bank.

FINLANDS BANKS FÖRVALTNING OCH ÄRENDEN HANDLAGDA AV BANKFULLMÄKTIGE

Inledning

Bankfullmäktige ger årligen till riksdagen en berättelse om Finlands Banks verksamhet och förvaltning och om de viktigaste ärenden som bankfullmäktige har behandlat. Dessutom kan bankfullmäktige vid behov ge riksdagen berättelser om genomförandet av den monetära politiken och Finlands Banks övriga verksamhet.

Enligt lagen om Finlands Bank (214/1998), som trädde i kraft den 1 januari 1999, är bankens förvaltningsorgan bankfullmäktige och direktionen. Till bankfullmäktige hör nio bankfullmäktigeledamöter som tillsätts av riksdagen. Bankfullmäktiges uppgifter är uppdelade på tre områden: tillsynsuppgifter, centrala förvaltningsuppgifter och övriga uppgifter.

Enligt stadgan för Europeiska centralbanken skall huvudmålet för Finlands Bank vara att banken som en integrerad del av Europeiska centralbankssystemet (ECBS) i överensstämmelse med fördraget upprätthåller prisstabilitet och banken ha som uppgift att för sin del genomföra den monetära politik som ECB-rådet har utformat. Banken skall också för sin del svara för kontantförsörjningen och sedelutgivningen, inneha och förvalta valutareserven, sörja för betalningssystemets och det övriga finansiella systemets tillförlitlighet och effektivitet samt delta i utvecklandet av systemet. Dessutom skall Finlands Bank sörja för att det sammanställs och offentliggörs statistik som behövs för bankens verksamhet.

Bankfullmäktiges viktigaste arbetssätt är de diskussioner som bankfullmäktige för med direktionen under sina sammanträden om den monetära politiken i euroområdet, den ekonomiska utvecklingen och genomförandet av Europeiska centralbankens (ECB) monetära politik. Bankfullmäktige gav den 14 februari 2001 en lägesrapport till riksdagen om genomförandet av den monetära politiken. Rapporten behandlade eurons externa värde, Eurosystemets penningpolitik och Finlands ekonomi. I lägesrapporten kon-

staterades att euron hade försvagats och inflationen i euroområdet tilltagit under 2000. Inflationstakten i Finland hade accelererat och blev omkring 1 procentenhet högre än genomsnittet för euroområdet. Bankfullmäktige ansåg dock att Eurosystemets räntepolitik under de rådande förhållandena föreföll lyckad för Finland, trots att kombinationen av en svag euro och en stramare penningpolitik hade visat sig vara problematisk på grund av konjunkturskillnaderna i de olika euroländerna.

Under verksamhetsåret behandlade bankfullmäktige vid sina möten särskilt också frågor om tillsynen över penning- och finansmarknaderna, kontantförsörjningen och utgivningen av eurosedlar och euromynt. Utgående från olika inledningsanföranden diskuterade bankfullmäktige vidare konjunkturutsikterna, de internationella kapitalrörelserna, internationella och nationella lagstiftningsprojekt avseende finansmarknaden och utsikterna för den finländska banksektorn.

I bankens organisationsstruktur gjordes inga ändringar. Liksom året innan fick Finlands Banks förvaltning särskilt stort utrymme på grund av diskussionerna om direktions sammansättning. Bankfullmäktige gjorde framställningar om utnämning av nya direktionsmedlemmar. Direktionen informerade bankfullmäktige om Finlands Banks personalplaner och förändringar i personalens struktur och uppgifter med hjälp av de personalekonomiska boksluten för 2000 för Finlands Bank och Finansinspektionen. Utgångspunkten var Finlands Banks förändrade ställning och den fortlöpande utvecklingen av arbetsfördelningen mellan ECB och de nationella centralbankerna. Dessutom fick bankfullmäktige en rapport om Finlands Banks tjänstekollektivavtal 2001—2004. I detta sammanhang hörde bankfullmäktige också representanter för Finlands Banks personalförening. Högsta förvaltningsdomstolen meddelade den 10 december 2001 sitt beslut om ett besvär avseende bankfull-

mäktiges beslut av den 18 oktober 2000 om offentligheten av bankfullmäktiges protokoll.

Högsta förvaltningsdomstolen ansåg att också de delar av mötesprotokollen som innehöll diskussioner var myndighetshandlingar som inte kunde klassificeras som dokument om vilka uppgifter lämnas ut endast med bankfullmäktiges tillstånd och att begäran att ta del av handlingarna inte kunde avslås med en allmän hänvisning till Finlands Banks uppgifter som en del av Europeiska centralbankssystemet.

Utgivning av eurosedlar och euromynt

ECB-rådet och Ekofinrådet bestående av EU:s ekonomi- och finansministrar hade fastställt gemensamma ramar för kontantutbytet för hela euroområdet. Besluten hade till stor del fattats redan före 2001. ECB-rådet förberedde sig för valutautbytet också genom att inrätta en särskild samordningskommitté för utbytet av sedlar och mynt. Finlands Bank, Bankföreningen i Finland och dess medlemsbanker fattade beslut i de öppna frågorna i den nationella planen för övergång till sedlar och mynt i euro tidigt på hösten 2001, och den slutliga planen *Övergången till euro i Finland 2002* publicerades i oktober.

Under 2001 omorganiserades penningförsörjningssystemet i Finland i grunden. Det tidigare systemet för beställning och inlämning av sedlar och mynt RAHU användes av Finlands Bank och bankerna 1988—2001. I det nya systemet för beställning och inlämning av euror (ETT) blev Automatia Pankkiautomaatit således Finlands Banks enda kund, som med hjälp av sina underleverantörer sköter kontantförsörjningen för bankerna och deras kunder. Finlands Bank tecknade förhandstilldelningsavtal med bankerna och Automatia enligt ECB:s riktlinje och bankerna ingick med sina företagskunder avtal om vidareutdelningen enligt Finlands Banks instruktioner. Även dessa avtal följde ECB:s riktlinje. Utöver den omfattande informationskampanjen och många föredrag om övergången till euro informerade Finlands Bank ca 1 100 euroutbildare i olika företag och organisationer som hanterar kontanter om eurosedlarnas och euromyntens äkthetsdetaljer. Banken bjöd in representanter för de centrala parterna i kontantutbytet till ett omfattande seminarium om utgivningen av eurosedlar och euromynt och kontantutbytet, där de olika instansernas planer och beredskap gick igenom. Tillverkningen och förhandstill-

delningen av eurosedlar och euromynt gick plan enligt. Vid slutet av 2001 hade eurosedlar motsvarande ett värde av nästan 60 % och euromynt motsvarande ett värde av drygt 70 % av det uppskattade utgivningsbehovet förhandstilldelats. Enligt både ECB och Europeiska kommissionen lyckades införandet av eurosedlar och euromynt utmärkt i hela euroområdet. I Finland gick införandet synnerligen bra och Finland hörde till de euroländer där kontantutbytet gick snabbast.

Administrationn

Våren 2001 utfördes i anslutning till den strategiska planeringen och verksamhetsplaneringen en omfattande omvärldsanalys av bankens tre viktigaste verksamhetsområden: penningpolitiken, finansmarknaden och betalningssystemen. Trots att riktlinjerna för bankens verksamhet under de närmaste åren justerades endast något, ansågs omvärldsanalysen på lång sikt utgöra ett bra underlag för att bevaka och förutse förändringar i omvärlden. En tydligare integration av personalutvecklingen med den strategiska planeringen var en av huvudlinjerna i personalutvecklingen under året.

Utgifterna för förberedelserna för valutautbytet och införandet av eurosedlar och euromynt utgjorde en betydande del av bankens verksamhetskostnader. Förutom i det nationella förberedelsearbetet deltog bankens anställda också i arbetet inom Europeiska centralbankssystemet för att förbereda övergången till euro inom hela Eurosystemet. Utöver den egna personalens arbetsinsatser omfattade förberedelserna för kontantutbytet även kostnaderna för informationskampanjen om euron och kostnaderna för anskaffningen av eurosedlar, som var den största utgiftsposten. Kostnaderna för införandet av eurosedlar och euromynt uppgick 2001 till ca 30 miljoner euro. I enlighet med bankens strategiska riktlinjer har andelen köpta externa tjänster successivt ökat inom stödfunktionerna. Detta har skett flexibelt, huvudsakligen i samband med pensioneringar. Bland anskaffningarna och kostnaderna för ombyggnad av fastigheter utgjorde totalreoveringen av fastigheten vid Snellmansgatan 6 den största enskilda posten. Finansinspektionen flyttade in i de reoverade lokalerna i oktober 2001.

Framförhållning i personalplaneringen är numera en integrerad del av verksamheten. Personalplaneringen, som sker på tre års sikt, var inrik-

tad på personalstyrka och personalkvalitet. Målet var att stödja personalomstruktureringen och medverka till att banken utvecklas till en expertorganisation. Bankens totala personalstyrka minskar successivt i takt med förändringarna i verksamheten och det stora antalet pensioneringar fram till slutet av decenniet. Verksamheten koncentreras på centralbankens huvuduppgifter och behovet av stödtjänster tillgodoses i allt högre grad genom kvalitets- och kostnadseffektiva köpta tjänster. Vid slutet av 2001 hade banken totalt 722 anställda, av vilka 627,5 tjänstgjorde på huvudkontoret och 94,5 vid avdelningskontoren. Genom sin tjänstledighetspolicy söker banken uppmuntra i synnerhet sakkunniga till internationell och annan kompetensutveckling. Tjänstlediga var 42 personer. Av dem arbetade 29 vid ECB eller inom någon annan internationell organisation. Räknat i årsverken uppgick antalet tillsvidare- och visstidsanställda 2001 sammanlagt till 709. Vid årets slut stod 764 personer, inklusive tjänstlediga, i tjänsteförhållande till Finlands Bank. Ordinarie anställda utgjorde 89 % och visstidsanställda 11 % av personalen.

I början av året antog direktionen principerna för bankens lönepolitik. Genomsnittligt mål för lönesättningen utgör enligt dessa principer i första hand medianen för en omfattande jämförelse med företag både från den offentliga och den privata sektorn. På våren ingick banken och Personalföreningen ett treårigt tjänstekollektivavtal, som lade grunden till lönepolitiken.

Bankfullmäktige fastställer pensionsskyddet för Finlands Banks personal på samma grunder som gäller för det statliga pensionsskyddet och meddelar på framställning av direktionen föreskrifter om skötseln av Finlands Banks pensionsansvar. Till direktionens allmänna behörighet hör att i övrigt leda Finlands Banks pensionsanstalt och fatta pensionsbeslut. Pensionsanstalten sköter beredningen av pensionsbesluten och utbetalningen av pensioner som en del av Finlands Banks organisation.

Med stöd av 11 § 2 mom. 6 punkten lagen om Finlands Bank (214/1998) fastställde bankfullmäktige nya föreskrifter om skötseln av bankens pensionsansvar. Föreskrifterna träder i kraft 2002. Samtidigt upphävde bankfullmäktige stadgan av den 17 december 1992 om ökning av bankens pensionsreserv. Syftet med det nya arrangemanget är att förvalta medlen för täckning av det pensionsansvar som föranleds av pensionsskyddet för Finlands Banks anställda och sörja för att de placeras med högsta möjliga avkastning. Målet är att göra redovisningen av pen-

sionsansvaret klarare och öka genomlysningen. Tillgångar motsvarande beloppet av pensionsavsättningen har inte hittills redovisats separat i balansräkningen. Pensionsfonden redovisas som en separat post i balansräkningen. Pensionerna finansieras med avkastningen på dessa medel och vid behov med understödsavgifter från Finlands Bank. Bankfullmäktige beslutar om täckningen av pensionsansvaret i samband med godkännandet av grunderna för bankens bokslut och övervakar skötseln av pensionsansvaret årligen vid fastställandet av grunderna för bokslutet och kvartalsvis i samband med balansrapporteringen och vid beslut om fastställande av bankens resultaträkning och balansräkning utifrån revisorernas utlåtande. Direktionen ger noggranna anvisningar om iakttagandet av de föreskrifter om bankens pensionsansvar som bankfullmäktige har godkänt.

Direktionen

Vid sitt möte den 5 oktober 2000 hade bankfullmäktige beslutat följa upp och bedöma om en direktion med tre medlemmar var funktionsduglig och vid behov återkomma till en komplettering av direktionen med en fjärde medlem. År 2001 diskuterade bankfullmäktige en komplettering av Finlands Banks direktion vid sina möten den 8 juni, 7 september och 26 oktober. Vid det sistnämnda mötet beslutade bankfullmäktige — med ändring av sitt beslut av den 5 oktober 2000 om en direktion med fyra medlemmar — att två nya medlemmar skulle utses till Finlands Banks direktion. Vid sitt sammanträde den 16 november konstaterade bankfullmäktige vilka som anmält sig till tjänsterna och beslutade efter omröstning att göra framställning om två utnämningar. Bankfullmäktige gjorde en framställning om att statsrådet skulle föreslå riksdagsledamoten, politices magister Ilkka Kanerva till den ena tjänsten och riksdagsledamoten, politices magister Esko Aho till den andra tjänsten, båda från och med den 1 februari 2002. Statsrådet beslutade den 30 november att i enlighet med bankfullmäktiges framställning för republikens president föreslå att Aho och Kanerva skulle utnämnas. Republikens president återremitterade framställningen till statsrådet för beredning och utnämnde vicehäradsövdingen, ekonomie magister Pentti Hakkarainen till direktionsmedlem från och med den 1 februari 2002 för en mandatperiod på fem år. Vid sitt möte den 14 december beslutade bankfullmäktige återta sin framställning om den

ena av de lediga tjänsterna. Beslutet föregicks av en diskussion med justitiekansler *Paavo Nikula* om bankfullmäktiges behörighet att besluta om antalet medlemmar i Finlands Banks direktion.

Vid sitt möte den 30 mars antecknade bankfullmäktige en ändring av direktionsmedlemmarnas arbetsfördelning till protokollet. Frågor gällande den allmänna övervakningen av HEX Abp överfördes från *Matti Louekoski* till *Sinikka Salo* och frågor om Finlands Banks ägarpolicy i HEX Abp från *Matti Louekoski* till *Matti Vanhala* från och med den 1 april 2001.

Vid utgången av 2001 innehade direktionsmedlemmarna följande medlemskap i anslutning till tjänsteutövningen:

Direktionens ordförande *Matti Vanhala*
— ECB-rådet och allmänna rådet, medlem
— Internationella valutafonden, styrelseledamot

Direktionens vice ordförande *Matti Louekoski*
— Finansinspektionen, direktionens ordförande
— Försäkringsinspektionen, direktionsmedlem
— ECB-rådet, suppleant för chefdirektören
— Internationella valutafonden, suppleant i styrelsen

Direktionsmedlem *Sinikka Salo*
— Europeiska centralbankssystemet, Kommittén för internationella förbindelser (IRC), ledamot
— EU:s ekonomiska och finansiella kommitté (EFC), ledamot

Dessutom hade direktionsmedlemmarna andra bisysslor och förtroendeuppdrag som bankfullmäktige godkänt med stöd av 17 § lagen om Finlands Bank (214/1998).

Bankfullmäktiges sammansättning

Bankfullmäktige bestod 2001 av följande personer, vilka utsetts av riksdagens elektorer:

Kanerva, Ilkka, politices magister
Puisto, Virpa, specialsjukskötare
Ala-Nissilä, Olavi, ekonomie magister
Jätteenmäki, Anneli, vicehäradshövding
Pekkarinen, Mauri, magister i samhällsvetenskaper

Zyskowicz, Ben, juris kandidat
Tiuri, Martti, teknologie doktor
Kekkonen, Antero, TV-reporter
Uotila, Kari, plåtslagare.

Ordförande var bankfullmäktig *Ilkka Kanerva* och vice ordförande bankfullmäktig *Virpa Puisto*. *Puisto* fungerade som ordförande i bankfullmäktige vid mötena den 26 oktober, 16 november, 12 december och 14 december, sedan *Kanerva* anmält sig som sökande till tjänsten som medlem i Finlands Banks direktion.

Bankfullmäktiges sekreterare var vicehäradshövding *Anton Mäkelä* och rådgivare politices doktor *Jaakko Kiander*.

Revisorer

Riksdagen förrättade den 7 februari val av revisorer och revisorssuppleanter för Finlands Bank och utsåg följande personer till revisorer av bankens räkenskaper för 2001:

Leppänen, Johannes, riksdagsledamot
Majala, Reino, ekonomie doktor, CGR
Karpio, Juha, riksdagsledamot
Saarinen, Matti, riksdagsledamot
Polvi, Iivo, riksdagsledamot, OFR

Till revisorssuppleanter utsågs:

Lehtomäki, Paula, riksdagsledamot
Manner, Kari, ekonom, CGR
Kummola, Kalervo, riksdagsledamot
Juurola, Ulla, riksdagsledamot
Kuusiola, Arto, CGR.

Revisorerna valde den 28 maj agrolog *Johannes Leppänen* till ordförande och utsåg professor *Kalervo Virtanen* till sekreterare.

Revisionen

De revisorer som utsetts vid 2000 års riksdag, agrolog *Johannes Leppänen*, vicehäradshövding *Juha Karpio*, professorn, CGR *Reino Majala*, magistern i administrativa vetenskaper, OFR *Iivo Polvi* och ekonomidirektör *Matti Saarinen* verkställde den 5–8 mars granskning av Finlands Banks bokföring, bokslut och förvaltning för 2000.

CGR-samfundet Arthur Andersen Oy granskade bankens räkenskaper och bokslut i enlighet med artikel 27 i stadgan för Europeiska centralbankssystemet och revisorerna tog del av den rapport som upprättats över granskningen. Enligt revisorernas utlåtande fastställde bankfullmäktige vid sitt möte den 9 mars bankens resultaträkning och balansräkning för 2000.

**Verksamhetsberättelse om
E. J. Längmans fonder**

Vid sitt möte den 16 februari antecknade bankfullmäktige till protokollet att Finska Kulturfonden lämnat redogörelse för E.J. Längmans fonders verksamhet under perioden 1.10.1999–30.9.2000.

FINANSINSPEKTIONEN

Enligt lagen om finansinspektionen (503/1993), som trädde i kraft den 1 oktober 1993, har bankfullmäktige förvaltningsuppgifter vid Finansinspektionen som fungerar vid Finlands Bank. Finlands Banks direktion beslutanderätt begränsar sig till resursförvaltning.

Direktör för Finansinspektionen var ekonomie magister *Kaarlo Jännäri*.

Ordförande i Finansinspektionens direktion var 2001 vice ordföranden i Finlands Banks direktion *Matti Louekoski* som utnämns till medlem på förslag av Finlands Bank med avdelningschef *Heikki Koskenkylä* som sin personlige suppleant. Vice ordförande var lagstiftningsdirektör *Pekka Laajanen* som utnämns till medlem på

förslag av finansministeriet med lagstiftningsrådet *Ilkka Harju* som sin personlige suppleant. De övriga direktionsmedlemmarna var överdirektör *Tarmo Pukkila* som utnämns till medlem på förslag av social- och hälsovårdsministeriet med regeringsrådet *Jorma Heikkilä* som sin personlige suppleant och enligt lagen om finansinspektionen Finansinspektionens direktör *Kaarlo Jännäri* och Försäkringsinspektionens överdirektörer *Markku Vesterinen* och från och med den 1 juni *Hely Salomaa*. Som direktionens sekreterare fungerade ställföreträdaren för Finansinspektionens chefsjurist ställföreträdare *Liisa Halme* och från och med den 1 juli chefsjurist *Markku Lounatvuori*.

Helsingfors den 27 februari 2002

ILKKA KANERVA

**VIRPA PUISTO
ANNELI JÄÄTTEENMÄKI
MAURI PEKKARINEN
KARI UOTILA**

**OLAVI ALA-NISSILÄ
ANTERO KEKKONEN
MARTTI TIURI
BEN ZYSKOWICZ**

Anton Mäkelä